

ଅଞ୍ଜଳି

ଶ୍ରୀହରିଶଙ୍କର ମହା

অথ

(কবিতা)

শ্রী দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা প্ৰণীত

প্ৰকাশক

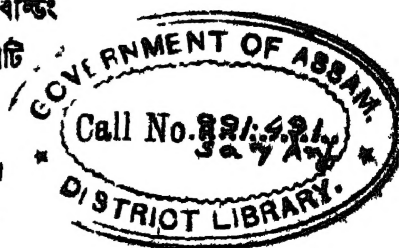
সাহিত্য প্ৰকাশ

ট্ৰিবিউন বিল্ডিং

গুৱাহাটী

চতুৰ্থ ভাৰণ

১৮৭০ নং

বৈ. ১১০

প্ৰিণ্টাৰ - ত্ৰীকুঞ্জলাল থাপা

ট্ৰিবিউন প্ৰেছ - গুৱাহাটী

ବନ୍ଧୁ

ବାସ ଭଗବାନ ବକ୍ସା ବାସାହୁଡ଼ା ଡାଃବୋସାବ

ପରିବ୍ରାଜିତ

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଏହି କୃତ୍ତି

ଅଞ୍ଜଳି

। ପର୍ବ ବା ଦିନ ।

নিৰ্ঘণ্ট

বিষয়		পৃষ্ঠা
জীৱন	.....	১
বিজ্ঞান	.....	২
ভিত্ত	.....	৩
সীতা-সৱৰ	.....	৪
আকৌ	.....	৫
ফুল-কুঁৱৰী	.....	৬
সপোন	.....	৮
কবি প্ৰিয়া	.....	৯
হিয়া	.....	১২
জাগৰণ	.....	১৩
মাগতী	.....	১৪
প্ৰণয় বাতৰি	.....	১৫
তুমি দেৱ পাৰিজাত	.....	১৬
অঙ্গৰী	.....	২২
গিৰি-কুমাৰী	.....	২৪
অনৰ কথ	.....	২৬

বিষয়	পৃষ্ঠা	পৃষ্ঠা	পৃষ্ঠা
আশাৰ সপোন	১১১	১১১	২৭
বোৱন	১১১	১১১	২৮
মইনা	১১১	১১১	৩০
কিবা যেন নাই নাই	১১১	১১১	৩১
সৌন্দৰ্য	১১১	১১১	৩২
সংসাৰী	১১১	১১১	৩৩
লাহৰী	১১১	১১১	৩৪
উৰলীয়া পখী	১১১	১১১	৩৫
ভূবাশা	১১১	১১১	৩৬
আক্ষেপ	১১১	১১১	৩৭
বলিয়া	১১১	১১১	৪১
মোৰ প্ৰেম	১১১	১১১	৪৫
চিত্ৰ	১১১	১১১	৪৫
লাজুকী	১১১	১১১	৪৮
হাঁহিটি	১১১	১১১	৫১
সাদৰী	১১১	১১১	৫২
প্ৰকৃতিমৈ	১১১	১১১	৫৫
প্ৰতিদান	১১১	১১১	৫৬
প্ৰকৃতি কোলাত	১১১	১১১	৫৭
পুৰণি সপোন	১১১	১১১	৫৮
বাগীছেবী	১১১	১১১	৬০

বিষয়			পৃষ্ঠা
শকুন্তলা	...	...	১০৬
মাইকেল	...	...	১০৭
বাম মোহন	...	...	১০৮
চিত্রলেখা	...	...	১০৯
আকাশ	....	....	১১০
মহাশ্বপ্ত	....	....	১১১
বসন্ত বিহাদ	....	....	১১২
স্বার্থ	....	....	১১৩
জননী	....	....	১১৪
ল'বাকাল	....	....	১১৫
হুখকাবী	....	.....	১১৬
মেই মাতটি	.....	.....	১১৭
ভূমুকি	.....	.....	১১৮
বিভোল	.....	.....	১১৯
পূর্ণি স্মৃতি	.....	.....	১২০
পুখুরী	.....	.....	১২১
বিচ্ছেদ	.....	.....	১২২
সেবী	.....	.....	১২৩
জোনখাই	.....	.....	১২৪
কেতেকী	.....	.....	১২৫
অবশ্য জননী	.....	.....	১২৬

ବିବର	.....	.....	ମିହି
ଓମାନନ୍ଦ	.....	.....	୨୨
ମାହୁହ	.....	.....	୨୩
ଆତ୍ମା	.....	.....	୨୪
ଆଶା	.....	.....	୨୫
ଫୁଲକ	.....	.....	୨୬
ଉଷା	.....	.....	୨୭
ଉଷା	.....	.....	୨୮
ବହୁନୈ	.....	.....	୨୯
ନୟ ଜୀବନ	.....	.....	୩୦
ଦେହ ଆବନ୍ତ	.....	.....	୩୧
ପ୍ରାଣ	.....	.....	୩୨
ନୈ	.....	.....	୩୩
ସବନ୍ତୀ	.....	.....	୩୪
ଶେହ ନିଶା	.....	.....	୩୫
ଦିନର ମନୋନ	.....	.....	୩୬
ପୁରୀର ଜଗତ	.....	.....	୩୭
ହେବୋରା ନାହବୌ	.....	.....	୩୮
ବିଜୟ	.....	.....	୩୯
କବିତା	.....	.....	୪୦
ଜଗନ୍ନାଥ ବକ୍ତା	.....	.....	୪୧

অঞ্জলি

জীৱন

—০—

দীঘল জখলা এই মানুহ-জীৱন,
খোপে খোপে উঠি আমি আহিছোঁ উধাই;
নেজানো,—কিমান খোপ উঠিলেনো আক
পায় গই অনন্তৰ নিবজন ঠাই;
নাইবা, কিমান ওখ এই কালাধাৰ,
নতুবা নপৰে ওৰ অসীম অপাৰ।
জৈবৰে মায়া মাথোঁ,—তেওঁৰে সকলো,
ব্ৰহ্মাণ্ড-লীলাৰ এই অমিয়া সংসাৰ;
বিদিনা লভিম গই এবি অহা ঠাই
সিদিনাহে মায়া শেষ হ'ব আপোনাৰ।
জানব জিবনি নহৈ, নহৈব সাগৰ,
অনন্ত জিবনি কিন্তু মৰ-জীৱনৰ।

সকলো মানুষে গই লভিব জীব,—
 বিজনে সাজিছে এই ঘাটাই সংসার :
 দেখা দিব নিজে তেওঁ যেতিয়া আপুনি
 তেতিয়াহে পাম আমি জিবণি আশার।
 একে মন, একে প্রাণ, একে গঢ় মিলি,
 একে স্বৰ্গ সাজি ছুখ নাশিব সমূলি।

বিজনি

—:::—

সন্ধিয়াব সৰু ভবা লাহে লাহে নিজিলিকে,
 পুরা লয় নগ'লে পূৰ্বত,
 ধাবাসাব জীৱনতো একো ছুখ নেথাকিলে
 শান্তি গুণ নেথাকে স্মৃতিত ;
 পূৰ্ণিমা জোনাক নিশা মুঠে নাচি মন প্রাণ
 আউসীয়ে নথ'লে লুকাই ;
 খবালি বদ'ত যদি নেথাকে লুকাই ধবা
 বাকিখাই নিদিছে ধুৱাই ;

নিমাত ভাপত যদি ক্ষুণ্ণকায় হাবি-বন
 নাই শোভা বসন্ত-কুলিত ;
 জনম-মরণ গ'লে জীৱনব হাবিলাষ
 নেথাকিব এই পৃথিবীত ;
 নিয়ন্ত একো ফুলে নধবে নধবে ঠন
 ছপৰীয়া নপৰিলে জ'য় ;
 জাদবৰ স্বার্থ ফেৰি নেথাকিলে মৰমত
 সিঙ আক হ'ব তমোময় ;—
 লাগ বুলি পালে যেনে একোতে নেথাকে বাপ,
 সেয়ে—যদি পায় বিচৰাটো ;
 টোকা নাই চকু-পানী এদিনো বেজাৰ পাই
 তাৰ তৃপ্তি নাই মৰমতো ।

অঞ্জলি

ভিতৰ

—:~:—

মনে কৰে ছিঙো যেন গছৰ গোলাপ,
ছিঙিলে সিমান কিন্তু নেলাগে সন্তোষ ;
তেনেকৈয়ে মনোহৰ বাহিৰ পদূলি,
ভিতৰ সোমালে পাবা পৰিমাণে দোষ ।
বাহিৰে দেখিবা যব জক্-মক্ কৰে,
সোমাহি সোমাহি বুলি মাতিছে ঠাৱত ;
তেনেই পাহৰি যাবা পালেহি ভিতৰ,
আগৰ জেউতি আক নব'ব মনত ।

সীতা-সয়ম্বৰ

—:~:—

হৰধনু ভাঙি ৰামে সীতাক লভিলে,
উঠিল গোবৰ-বাণী ৰাজ-সমাজত,
জয় জয় শব্দদিলে অস্ত্ৰেশপুৰত,
সীতাক সম্বাদ তাৰ দূতী আহি দিলে ।

ভানুমতী সখীয়েকে বুলিলে বচন,—
 'স্বামী পালা সীতা তুমি কত উপ কবি,
 বজ্রময় হাত দুটি ধনু ভাজে ধবি ;'—
 শুনি হাঁহি জানকীয়ে যুবালে বদন ।
 লাজ পাই সখীয়েকে মাতিলে আকউ,—
 'কিয় কবা সীতা দেবি, বিবাদ মনত,
 নহয় বামব হাত শিলব নিচিনা,
 যেনে লাগে তেনে হয় কার্য্যব গুণত ।
 ব'দত পৃথিবী ফাটি হয় ছিটাছিট,
 কোমল পদুমো কিন্তু ব'দবে নিশ্চিত ।'

আকৌ

—ঃঃ—

সংসার মহিমা চোখী কেনে বিভোশন,—
 যেনি চোখী ভেরিয়েই স্বর্গীয় মিলন ;
 ভারবত বিজুলীয়ে নিকে মোহ গই
 কেতিয়াবা চকুখেলি চারু জলসই ;

টিমিকি-টিমিকি সেই চন্দ্রব পোহব
 বিস্তারি নিজব ভেনে খোভা মনোহর
 তাকে। ভেদি পবে আহি এই জুগতত,—
 ইমান দুয়োৰ প্ৰেম দুয়োৰ লগত ।

বাৰেপতি বাগি দিঙ তাকেই এবাই,
 সিয়েই উলটি আহি ধবোহ মেবাই;
 ইমানতো শুবুজিলে। তাৰ দুখ-সুখ,
 নেচালে। এবাৰো তাৰ মধুময় মুখ;
 নাহিবি নাহিবি বুলি বাবে বাবে কঙ
 মুশুনিলে হাক মোক ধবিলে আকউ ।

ফুল-কুঁৱৰী

—•—

শুৱাই ফুলনি খনি ঠন ধৰি ধৰি,
 দেখা দিলে ফুলে আহি বসন্ত কালত,
 লাহখৰা ফুল মোৰ জোনৰ নিচিনা
 প্ৰকাশ কৰিছে কোৱী নীল আকাশত ।

এনেই ফুলিছ ফুল, কোনে আহি ভোক
 তুলিলই পিঙ্কিবহি শুৱনি খোপাত ?
 পাব যদি জাপ মাৰি উঠ যুবল'ই
 ভেহে ফুল মিলি তই বাৰি আপোনাত ।
 নমজ্ঞে বডাহ তোৰ লাবণ্য মধুত,
 মুসুঙে কোনেও তই গোকত অসাব ;
 জাঁটলী মাৰব তই জঁটলা চুলিত
 কেলেই লুকাই থৱ কপ আপোনাৰ ?
 আহ হেব ফুল মোৰ, নিচেই আজলী,
 বহ মোৰ কোলাখন শুৱাই পৰক,
 থব মোক, থব তই, গোন্ধেৰে সান্ধটি,
 জলি থকা হিয়া মোৰ তোতেই জুবক ।

সপোন

—০—

নীলব মাজেদি বিবিড়িছে বঙা আঁহ,
 মাঝে মাঝে সূর্য্যদেয় লোহিত-মোহিত,
 পশ্চিম আকাশে খনি গোটেই বাঙলী
 সন্ধিয়া বেলিকা, আহা, কিনো আচৰিত :

বহল পথের খনি ঘাছেবে শুধনি,
 বলিছে ওপরে তার যুগ্ম সমীৰণ ;
 বাঙলী শ্যামলী ছয়ো ওপরে তলত
 বিস্তাৰিছে আপোনার বিদায় কিৰণ ।

হেঁপাছেবে আছে। চাই পশ্চিমের পিনে—
 কতনো দুৰ্ব্বাশা মোর উদিছে মনত,
 দেখিছে। তাতেই যেন বিশ্বের সুৰতি,
 উদিছে ভক্তির তার মোর হৃদয়ত ।

এনে সময়তে যেন কোমল মাতেবে
 মাতিলেহি কোনোবাই আহি ওপৰত,
 কোন বুলি যুব দাঙি লবা-লবিকই
 চাউমানে অন্তৰ্হিত হ'ল বড়ারত ।

অঙ্গুলি

চাওঁতেই পালো সাৰ, নাহিল চোপনি,
ভাবিলো ইটোনো বাক কেনুৱা সপোন,
মাত মাত্ৰি বতাহত কিয়নো লুকাল,
চাওঁমানে তিলমানে নবল দেখোন !

কবি-প্ৰিয়া

—o—

নেলাগে তোমাৰ মোক একোকে, লাগেহে
চাবলই হাঁহিটি ওঁঠৰ,
নেলাগে মাত্ৰিৰ মোক শুনো যদি মই
মিঠা মাত কোমল মুখৰ ।

দেখো যদি বতাহত নচা ঠেৰে ঠেৰে
গোৱা যদি কুণিৰ মাতত,
সকলোৱেও সেও হই যদি খোজ কাঢ়া
ভাবৰ গহীন খোজত ।

নেলাগে চাবিও মোক চোরা যদি ফুটি
 প্রকৃতির চবি সম্বোধিয়া,
 নেলাগে কবির একো ঘোব বাবে ভুগি
 কবা যদি কবিরলসীয়া।

শুই উঠি চোরা যদি সক সক ভবা
 মাঝ যোরা আকাশের গাত,
 পুরা বনবীয়া ফুল ছিঙোতে ছিঙোতে
 নিয়ন্ত্রিত ভিড়ে যদি হাত।

লৌরালপা বডবর ব'দ পবি যদি
 বোল ধবে নিমজ্জ গালত,
 নিবজু বভাহে যদি মচি দিয়ে যান
 ছাঁ দিয়ে ভারবে তাপত।

কোঁচ খাই পবে হাটি খেতিয়া গছ
 চপবীয়া ধিয় ব'দ পাই,
 দূর্গিত একেবার চবাই গাঁও
 ঠব লাগি থাকা যদি চাই।

জিবোরা ভাগব লাগি ফুলনি তলত
 সবে যদি এটি ফুলো গাত ;—
 পবি বোরা তাবে যদি পাও এটি পাহি
 সেয়ে মোব দেহ-পাবিজাত ।

সন্ধিয়া বেধাকা যদি ভিতর সোমাই
 চোরা যদি বেলিৰ মেলানি ;
 নিশা চোরা ব্রহ্মাণ্ডৰ অতীত বুঝী
 ওপৰৰ পিনে মূৰ দাঙি ।

যায় যদি উৰি চুলি, বিহাৰি আঁচল,
 শীতল পচোৱা বতাহত,
 চোৱা যদি ঘৰমূৱা গৰু চাপলি,
 গৰখীয়া এছাৰি ছাতত ।

বৰফুৰ স্তনি যদি টোপনি অহোৱা
 নিমিগোৱা থুকাই বিজুলী,
 ফুলুহাত তুমি যদি যাব ধোজা উৰি,
 নিবভয়ে ফুৰা বাট বুলি ।

সেয়েই সকলো বিশ্ব-মিলনৰ চিন,
 নেলাগে বিশেষ দেখুৱাব,
 কেৱল ফুৰিবা তুমি প্রকৃতি লগত,
 প্রকৃতিয়ে সকলো শিকাব।

হিয়া

—*—

মোৰ এই বুকু খনি, ছবিৰ ভঁৰাল,
 ছবি তোলা পেৰা, —ততালিকে বয় এটি
 হিয়াত পবিলে হুঁয়া, —মনোমোহা চাব।
 নহ'লে কিয়নো বাক সেই দিনা দেখা
 এখনি আকৃতি, —ইমানৰ ভিতৰত, —
 আউলি-বাউলী চুলি, ফুলি গৰা ডাৱ,
 ইহা যুথ, গাব ঠেঙ, চকুৰ ডাঙৰি,
 নেপাহৰোঁ, —বহি ল'লে হিয়াৰ-মাজত।

দুটি এটি বঙা ফুল, আলস্ফা মাত,
 দেখিছিলোঁ, শুনিছিলোঁ, পাইছিলোঁ। তাকো,
 এতিয়াও তাব সেই পুরণি চিন্তাত
 আউজিলে জুব বাই ভুলায় মনকো;
 মন মোব চ'বা ঘব ছবিবে সজোরা,
 তাত থকা বহু চিত্র উবি মাৰ যায়;
 কিন্তু হ'লে, এই ছবি একো নাই হোৱা
 বহুদিন,—বহুদিন উবিও নেযায়।

জাগৰণ

যিদিনা সোনেই দেখোঁ,—অলপ, গহীন,
 আধা ফুৰ্তা আধা হাঁহ বিৰিঙে ঠেঁত,
 চকুত চিনাকি ধোজা পাইছিলোঁ। চিন,
 আছিল মাধুৰী জিবা ভৰিব ধোজত;

নাছিল ওৰণি,—কথা পূৰ্ণ জ্যোতিহীন
 পূৰ্ণিমাতো আকাশৰ বাহুব আবত,—
 এতিয়া সকলো গ'ল, নতুন আকৃতি,
 নৱ-সাজ, নৱ-গুণ জলিছে দেহত ।
 কথা কবলৈকে ভয়, লাজুকী প্রকৃতি,—
 বঙচুৱা ঠুঁঠ-জুৰি, বিহা আঁচলৰ
 এমুৰ কামুৰি ধৰা, চোৱা বেঁকা কৰি
 ফুলা গোলাপৰ দৰে পাভৰ আবৰ ;
 লৰা বয়সৰ ভাৱ আছিলেঁ। পাহৰি,
 পালেঁ। ভাৱ, কিন্তু ঠাই নাই বাধিবৰ ।

মালতী

—.-

সকলোৰ বঙা বেজি মাজ কাষৰ বাহু,
 কামুৰিৰ পিচ পিনে প্রকৃতি-কোলাত,
 শোভিছে পৰ্ব্বতে, বেমে শোভে তিমোভাই
 ফুল সিঁদ্ধি পিচ পিনে ধুনীয়া খোপাত ।

নাও খনি বায় উটি সৌভব লগত,
 নিজব ইয়াটি পানী ধাবত কঁপাই;
 গই গই নাও খনি কামাখ্যা ঘাটত
 বান্ধিলেছি পৰ্বতব ওচৰ চপাই।

আছেহি আউজি বগা খুটাত ঘাটতে
 মালতী, কলহ লই কোমল কাষত;
 উটুৱাই দিছে, বহি চকু খই তাতে
 বনবীয়া ফুল ছিঙি সৌভব লগত;
 আকাশ ঢাকনি সৰি পৰিল তলত,
 ওপৰ মুকলি হ'ল তল আন্ধাবত।

প্রণয়-বাতৰি

—:~:—

গাৱঁৰ সুবত থকা খিলৰ মাজত,
 কত ফুল ফুলে আকত তাতে, মাক বায়,
 কোনে শুনে, কোনে কয় তাৰ ইতিহাস?
 বাচি হাঁহি আপুনি লুকা

এদিন পাবতে তার অকণ পমিলা
 ছুয়ো সাজিছিলে মেজি লবা বয়সত :
 বয়স হ'লতো ছুয়ো তার পাবতেই
 বহিছিলে গধূলি জুবজ ।

সাধু-কথা সাজি-পারি কত পমিলাক
 কইছিলে মবমেবে অকণে তেতিয়া,
 শুনিছিলে পমিলাই শলাগি-শুলাগি
 পান কবি সাদবি অমিয়া ।

আমনি লাগিলে ছুয়ো একেটি সুবতে,
 স্বর্গীয় শুরলা আক কোমল মাতব,
 নাই তাল, নাই মান, বহুগীত গাই,
 প্রকৃতিকে তোষে শুচব ।

দিনতো ঘবত আহি ছুয়ো ভাবি থাকে,
 কিহেবেনো সিজনক জুঘিব পারিব,
 কেতিয়া গধূলি হয়, বিলব পাবত
 ছুয়ো গই বহিব পারিব ।

নিশা পমিলাই মাথোঁ। দেবে অকণ্ঠক
 সাধু-কথা কই থকা পাবত বিলব;
 মাজে মাজে একোবার সান্নিতি নিজব
 পবিচয় দিয়া মৰমব।

অকণ্ঠৰ চিন্তা মাথোঁ। কেতিয়ানো আছে,
 মেজি সাজিবৰ কাল বিলব দাঁতিত,
 কেতিয়া পছম ফুলে; বেলি-সূতা আনি
 পমিলাৰ পিঙ্কায় ডিঙিত।

তুইবো বয়স হ'ল, চেনেহো ঝাটিল,
 কিয়নো তুইকো তুষো এনে ভাল পায়,
 যদিও প্রেমতে কিস্ত প্রেমৰ বিলত
 নামিছেনে ডাকো জনা নাই।

নেজানে লেখিব প্রেম-কাব্য পমিলাই,
 নেজানে লেখিব চিঠি লনি কথা কই;
 এবাৰ মুখৰ চিনে, চকুৰ সঙ্কেতে
 হেজানো চিঠিব কথা কয়।

অন্ত গাংল সূর্য্যদেহ পছিম পিমেদি,
 পমিলা পদুম লয় পালে প্রকৃতিত,
 আকাবে পেলালে ছেদ অকণ পলাল ;
 লীলা-খেলা সকলো অতীত ।

আহে বায় মাঘ-বহিঃ আগর দবেই ;
 ব'দ-কাঁচিয়লি' জলে পদুম-পাতত,
 কুলখো সুগন্ধ বয় সন্ধিয়া বায়ুত
 ম'হ-মুঁজো পাতে ওচবত ।

হাবি উই-হার্ফলুয়ে ছাটিলে ভেনেই
 এতিয়া সকলো চিন গ'ল ভেতিয়ায়,
 অকণ পমিলা আছি নেভাঙে তবধ
 সুগ-সুগান্ধবল'কে তার ।

কেয়ল বিহ্বল দিন প্রত্যেক বছবে,
 কতনো সাজত কত শত ভেদ ধবি,
 কোনে 'আছি' জ্ঞান কহি, প্রকৃতি জ্ঞান
 সীত গাই প্রণয় বাতবি ।

গার্ব্ব মুবত থকা বিলর মাকুত
 কত ফুল ফুলে আক তাতে মাৰ বায়,
 মুশনে নভণে কেৱে তাৰ ইতিহাস,—
 নাচি-হাঁহি আপুনি লুকাই ।

তুমি দেৱ পাৰিজাত

ফুলিলা অকলমবে,
 হাবিব ফুলৰ দৰে,
 ভুলিব যনে কেৱে
 নিমিহিলে হাত ;
 সমাজ-বান্ধনি ব'দ
 নাই পৰা গাছ ।
 পৰ্ব্বতৰ গুপক
 নাচিছিল উল্লাহত,
 সংলাপৰ জগদা মোহ

নাছিলে তোমাত ,
 বসতি ল'লাহি দেহি,
 কিয়নো ইয়াত ?

শুনি জবাব গীত
 তোমার কোমল চিত
 উঠিছিল পবিছিল
 ঠেরে ঠেরে তাত ;

তোমার গুফুবা নাই
 পৰ্বতীয়া বাট ।

সক নৈব ওপবত,
 চন্দ্রমাব পোহবত,
 কপালী কিরণ পরা
 দেখিছিল। তাত :
 শিলে খবি ফেন তোলা,
 শুনিছিল। মাত

গধূলি পাবতে .বই
 গীত গোরা অকলই,
 প্রতিধ্বনি হাঁহি মাঝে
 তোমার কথাত ;

ভাবা যেন ভোমাকে
 দিচ্ছে কেবোঁ মাত ।

অকলই গাইছিল,
 ষ'তে-ত'তে ফুবিছিল,
 লভিছিল নিজা স্থ
 নিজে আপোনাত ;

মন গ'লে বহিছিল
 পর্বতের ছাত ।

কোনোবা কঠুয়া নৈয়ে
 বুকত ভোমাক লৈয়ে,
 পলাই পর্বত এবি
 থ'লেহি ইয়াত ;

কিন্তু হলে দেবি তুমি,
 —দেব পারিজাত ।

কল্যাণী

— ০ —

দেখা নাই দেখা নাই এমুয়া লারগি
কোনো দিনে সৌন্দর্য্যব গাত ;
এনেকুয়া সুমধুর কোমল বাহুনি
পোরা নাই মোর আত্মাত ;
গহব আগত থকা কোনেও নোচোরা
আলসুয়া নিচেই কোমল,
চুবলই হাত নিলে জঁয় পবি বোরা
অতি কুমলীয়া কুঁহি মল ।
তোমার হৃদয় খনি নিচেই কোমল,
জানিহেঁ নোকোরাটেকয়ে মই,
মুখতে চিনিব পারি কিমান সবল ;
কথা কবল'কে লাগে ভয় ।
পরিত্রতা সাহ লই কুবিছা আপুনি,
—ভয় মাথোঁ নিজেহে নিজব,
দেখিলেই ভক্তি হয়, মধু-মাত শুনি
ইচ্ছা মোর খায় পূজিব ।

স্বপ্ন দেখে তুমি বার পথগামী,
 ইহালাই ~~কি~~ জানো কিয় ?
 তোমার লাবণি হুণ কি বুদ্ধিম আমি,—
 আমি পাপ পৃথিবীর জীর ।
 নোহোরা নোহোরা তুমি এই পৃথিবীর,
 নাই তুল্য তোমার কণব ;
 দেহবোঁ ছল্ল'ড তুমি, অমবাহতীর
 এপাহি কুন্তম মবমর ।
 খোজেপতি বুজ দিয়া মবম, সাদবি !
 কয় বহু একোবার মাতে ;
 সন্দেহ মনত মোব—আহিলা 'পাহবি
 অপেন্দবি ক'মবার বাটে !

শিবি-কুমাৰী

—:~:—

লোকে বোলে তুমি হেনো একোকে নেজানো—

আজলী সবল স্বভাবৰ;

মই দেখোঁ তুমি হ'লে সকলোকে বুজা

যত কথা মোৰ অন্তৰৰ।

একোকে নেজানো যদি কিয় বাক আহি

বহি থাকে গছৰ তলত,—

কোনেও নেদেখা কই মোৰ গীত শুনি

স্তব্ধ হই নিবল ভারত !

লোকে হেনো দেখা নাই তোমাৰ মুখৰ

হাঁহি এটি প্ৰাণ লীতলোৱা,

মই হ'লে চাওঁ পতি সদাই দেখিছোঁ।

সকলোতে হাঁহি বিৰিঙোৱা।

লোকে কয় শুনা নাই তোমাৰ মুখত

একো কথা হৃদয়ত লগা,

মোৰ দেখোঁ তুমি কোৱা প্ৰত্যেক কথাতে

গম পাওঁ হিয়া বনি জগা।

লাকে শুনা নাই হেনো তোমাৰ' মুখৰ
 একো গীত তালে মানে ধোৱা,
 'মাৰ হ'লে হৃদয়ত ঘৰুৱা কথাও
 লাগে যেন পঞ্চমত গোৱা ।

সকলোৱে বান্ধনিৰ আঁজোৰত পৰি
 হেৰুৱালে কোমল প্রকৃতি ;
 নেদেখিলে একো কথা শিক্ষা অনুসৰি
 দেখিলেও নেদেখে দীপ্তি ।

তোমাৰ জনম ঠাই প্রকৃতি-কোলাত,
 তেৱেঁ মাথোঁ তোমাৰ, শিপিনী ;
 লোকেৰে কথাত চলা সমাজত কই
 বহুত সুখৰ হাবিয়নি ।

মনৰ কথা

—ঃঃ—

চাইছিলো মনে-মনে প্ৰথমে তোমাক,
 নেভাবি, এদিন মোতে পৰিবা ফুলি ;
 তোমাৰ ওচৰে গই শুনিছিলো মাত,
 ভালেৰে মূখৰ কথা নুশুনো বুলি ।

পিচত চিনাকি হ'লে, কত কথা কলো,—
 ফুৰিছিলো দুয়ো দুখ কভনো সহি,
 ইমান মনৰ কথা নকলোহেঁতেন,
 জনা হ'লে ক'ম বুলি স্মৃথেৰে বহিহি ।

ইমান তোমাক ভাল নেপালোহেঁতেন
 জানিলে সাঙোৰা বুলি দুইবো হিয়া ;
 আকউ নিবলে দিওঁ, তাহানিৰ মোক
 প্ৰেম-পূজা ওলোটাই এতিয়া দিয়া ।

আশাৰ সপোন

—:~:—

নোৱাৰিলেঁ। জীৱনত বুজাব তোমাক

হৃদয়ৰ কিমান চেনেহ ;—

নোৱাৰোঁ ফুটাই ক'ব, মনে মনে হ'লে

নাই ভেদ আমি দুটি দেহ।

তোমাৰ সুখৰ মই আনন্দ-সোঁতত

উটি যাওঁ লুকাই লুকাই ;

লাজ লাগে, ফুলেঁ। মই পত্ন্যৰ দৰে,—

ভয়,—যদি দেখে কোনোবাই।

তোমাৰ বাহিৰে যদি আক কাৰবাৰ

চকুজুৰি পৰে মোৰ গাত,

—নোৱাৰোঁ নোৱাৰোঁ ক'ব—বিদ্যুতৰ দৰে

কিবা এটি চিৰিঙে হিঙ্গাত।

তুমি মোৰ জীৱনৰ আশাৰ দীপ্তি,

আছা মোৰ হিয়াৰ মাজত ;

আগবাঢ়েঁ। মানে মই সেই সাহেতেই

আক দেখোঁ ভাবে পোহৰত।

বহুত হিয়াৰ ভাৰ একোঘাৰি মাতে
 আঁতৰায় তোমাৰ মুখৰ,
 একোটি কামত চিন পালে মৰমৰ
 সীমা মোৰ নেথাকে স্মৃথৰ।
 সন্ধিয়া পূবৰ পিনে উঠে জোনবাই
 তুমি উঠা যমুনা পাৰত,—
 হালি জুলি ফুৰা যেন ডাৱৰৰ দৰে
 ব'দ পৰি নীল-আকাশত।
 তুমি মোৰ ক'বাবৰ প্ৰাণ শীতলোৱা
 গধূলিৰ শান্তিৰ জৰণা,—
 কেনি বোৱা, কেনি বোৱা, কোন পিনলই,
 'ক'ব পৰা ওলালা নজনা!

যৌৱন

—০—

পাৰা মানে তুলি ফুৰা গোলাপৰ কলি,
 কাল-সৌভ নিতে যায় বই;
 যিটি ফুল ঠন ধৰি আছে আজি ফুলি
 জয় পৰি যাব কাইলই।

আকাশৰ বঙা বেলি উজ্জ্বল পোহৰ
 উঠি যায় মানে ওখলই,
 অন্ত হ'ব লীলা-খেলা নিজ জীৱনৰ
 চাপি গ'লে মাৰ যাবলই।

প্ৰধান কামৰ কাল প্ৰথম জীৱন,
 থাকে মানে বল হৃদয়ত,
 গ'লে হ'লে কেতিয়াও নহ'ব ঘূৰণ,
 আক বেয়া বেয়াৰ পিচত।

নেথাকিবা আশা কৰি, কৰা সময়ৰ
 ব্যৱহাৰ নাচি আনন্দত,
 এবেলি সুমায় যদি চাকি হৃদয়ৰ
 নজলিব আক জীৱনত।

মইনা

—ঃঃ—

ধুনীয়া মইনা মোৰ ঢুকাল। এতিয়া,
 ভাবিছোঁ লুকাল। হ'ব পায় বেজাবত ;
 কিহৰ বেজাব ?—ভৰি আছিল লগোৱা
 নিজ হাতে গোঁঠা মোৰ জৰী এডালত ।
 মন মোহা' চকুজুৰি কিয়নো মুদিল ?
 কিয়নো, কিয়নো মোক ইয়াতে এবিলা ?
 অকলহে ফুৰিছিল। হাবিৰ মাজত,
 কিয় নেথাকিল। বাক মোৰনো লগত ?
 দি টোপ কতবাৰ চুমিলোঁ। মুখত,—
 হাবিত থকা দি কিয় নেথাক। বঙত !

কিবা যেন নাই নাই

—ঃঃ—

সন্ধিয়াৰ চাকি শাবী,—

পুখুৰী-পানীত পৰি

দীঘলীয়া,—নাচিছে।

আকাশৰ ভোটা তৰা,

পাৰিষদে বেৰি ধৰা

জ্বলিকিব লাগিছে।

দীঘল দ'লটি গ'ই,

লাহে লালে সক হ'ই,

আকাশত মিলিছে।

চুখ-শোক আঁতৰাই,

মন-প্ৰাণ নচুৱাই,

জুব বায়ু বলিছে।

ইয়াতে সদাই দেখা,

দেখিলে মনত থকা

আছিলেই লগ পায় ;—

মনে ভাল পোরা,
 ভাবিলে কেনিবা যোরা,
 কিবা যেন নাই নাই ।

সৌন্দর্য্য

—ঃঃ—

গোলাপী গালত যাব মন মজি যায়,
 বঙা ওঠ দেখি পবে ঢলি
 তবাব জেউতি ভবা চকু দেখা পাই,
 প্রেম-জুই উঠে যাব জলি ;—
 যেতিয়া পুৰণি কালে সকলো ঢুকাব,
 নিশ্চয় অগণি তাব তেতিয়া নুমাব ।
 মনৰ সৰল ভাৱ অচল প্রাণৰ
 সু-আশাই চিন্তা জুৰণিৰ
 বান্ধ খোৱা দুটি মনে সমান প্রেমৰ
 জলাব পীৰিতি অগণিৰ ।

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY

অঞ্জলি

৩৩

ভিতৰত নেথাকিলে ইবিলাক গুণ,
একো নাই বাহিৰত থাকে যদি ধুন।

সংসাৰী

লোকে বোলে তুমি হেনো পৃথিবীৰ ৰাজ
মান্তি, মোৰ নাই হ'লে তাত,
দেখিছে তোমাক লোকে আঁতৰৰ পৰা
দূৰণি-পোহৰ পৰা দেখিছে তোমাত।
নিচেই ওচৰ চাপি তোমাক দেখিছে।।
ভাঙি-পাতি গুণাগুণ সকলো লেখিছে।।
নেভাবিবা সেই বুলি মোৰ মৰমৰ
এখানিও বিঘিনি ঘটিব,
মুঠেই, নকৰোঁ ভয় স্বৰ্গীয় ভাবেৰে,
মনে মোৰ সেই ভাৱে ভক্তিও কৰিব।
নাই দোষ এনেকুৱা এপাহি ফুলত ;—
দেখা নাই ভয় কেৱে সুখ-হৃদয়ত।

লাহৰী

—ঃঃ—

আজিলগ্নকে দেখা নাই তোমাক লাহৰি,
 কথা মাথো তোমাৰ শুনিছোঁ,
 শুনিছোঁ তোমাৰ গুণ, শুনিছোঁ জেউতি,
 আক মই মৰম বুজিছোঁ।
 আক হেনো কোনোবাই ক'লে মোৰ কথা
 চকুজুৰি মাটিলই পৰে,
 ধুনীয়া কতনো ফুল তোমাৰ গালত
 ফুলি পৰে নানা বৰণেৰে।
 অৱশ্যে মনৰ কিবা স্বৰ্গীয় বান্ধনী
 আছে এটি এই জগতত,
 নহ'লে কিয়নো বাক—নেদেখা নুশুনো—
 মজোঁ মই তোমাৰ গুণত।
 দেখা নাই, শুনা নাই, তুমি এটি মোৰ
 হৃদয়ৰ নজনা বাসনা,
 মনেৰে ধুনীয়া কৰা, মনেৰেই সজা,
 তুমি মোৰ পৱিত্ৰ কল্পনা।

ফুৰা তুমি, হাঁহাঁ তুমি, কোৱা নানা কথা,
 কল্পনাৰ ওখ আকাশত ;
 চকুল'কো চোৱা আৰু হৃদয়ৰ কথা
 কোৱা মোৰ মনৰ মাজত ।
 হ'ব পাৰা পৃথিবীৰ,—মোৰ উমানত
 তুমি দেৱি,—বসন্ত-লগৰী ;
 তোমাক দেখা যে নাই, নামো শুনা নাই,
 সেই গুণে বুলিছো লাহৰী ।

উৰণীয়া পখী

— :: —

হাঁয়াময়া উৰি গ'ল আকাশৰ মাজে,
 বায়ুপথ ভাঙি নিলগৰ ;—
 কি দেখিলো, কি দেখিলো, ইমান ধুনীয়া,
 দেখা নাই এনুৱা সুন্দৰ !
 যি দেখিলা, সিও যেন দূৰ আকাশত
 ডাৱৰৰ নোৱাৰা মনিব,
 এখনি শূৱনি পাখি নিচেই তবল
 মানুহৰ নোৱাৰা ধৰিব ।

কত বেলি কত পৰ ব'লো বাট চাই
 আকউ উলটি আহে বুলি,
 কিন্তু হয়, গ'ল আক নাছিল নাছিল,
 মোৰ জ্ঞান হৰিলে সমূলি।

গ'লা তুমি গুটি গ'লা নেচালা উলটি,
 নেবাখিলা একোকে মনত,
 ভাবিলো তোমাৰ কথা সকলো পাহৰি
 গ'লো যেন তোমাৰে লগত।

গ্ৰহণৰ দৰে মোৰ আৱৰি ধৰিলা
 সকলো পোহৰ বাসনাৰ ;
 যিদিনেই চাওঁ মাথো তোমাকেহে দেখোঁ
 সকলোতে ঢাকনী তোমাৰ।

যেনিয়েই যাব দিওঁ মোৰ কল্লনাক
 তোমাকেহে তাতে দেখা পায়,
 টানি ধৰে কিহবাই, গধুৰ খোজৰে
 ঘূৰি-পকি তোমাতে ওলায়।

তুমি মো'ৰ পূৰ্ণ আশা নীল গগনত,
 তুমি মো'ৰ জীৱনী-জ্যেউতি,
 মাজে মাজে একো বেলি দেখা দিবা মোক,—
 দিবা দেই কৰিছোঁ কাকূতি !

দুৰাশা

—:~:—

“অনাব্ৰাতং পুষ্পং কিসলয়মল্লং কবকটৈ—
 বনাবিক্ৰং বভ্ৰং মধু নবমনাস্বাদিত বলম্।”

তোমাৰ মুখৰ কথা শুনিম আশাবে গলো
 নেমাতিলো এষাৰিও মাত,
 কোনেও নমতা দেখি থব লাগি চাই বলো
 তিনি প্ৰাণী তিনিও নিমাত।
 ক'ব খোজা কথাষাৰি টিপতে লুকাব দিলা
 ঠাৰতে নিদিলা উলিয়াব,
 কোনোবায়ে কয় বুলি নিচেই চঞ্চল হ'লো
 চকুল'কো নিদিছিলো চাব।

সদাই সন্তোষ তুমি লোকৰ মনত দিলা,
 দিলা মোক সদাই বেজাৰ;
 কেনেনো বিলাই মোৰ হ'ব তুমি অবিহনে,
 নেভাবিলা কিখনো এবাৰ?

সংসাৰ-দুখৰ বোজা এ'নয়ে নোৱাৰি ব'ব
 তাতে মোৰ এয়ো এটা হ'ল;
 হিয়াৰ ডাঙৰ দুখ নোৱাৰোঁ ফুটাই ক'ব
 যত কথা হিয়াতেই ব'ল।

কত আশা কৰিছিলোঁ একেলগে দুয়ো বহি
 মনৰ সকলো কথা ক'ম,—
 বুজিব নোৱাৰা ভাব সকলো আছিলোঁ সহি
 ভাবিছিলোঁ বুজোৱাই ল'ম।

তোমাৰ কথাই মোক থাকোঁ মানে জগতত
 আন একো ভাবিব নিদিব,
 ভাল কিবা দেখিলেও মোৰ শুদা হৃদয়ত
 একো আক ভাল নেলাগিব।

আশাত নিৰাশ হই জঁয় পৰা অন্তৰত
 সহিব নোৱাৰা হ'ল দুখ
 ভোমাক বঞ্চিত কৰি জুই জনা হৃদয়ত
 এদিনো নহ'ব মোৰ সুখ।

বলিয়া

—:~:—

বসন্তৰ শীতল বায়ুত
 হেঁকৰালে। জীৱনী-বাগিনী,
 মন-প্ৰাণ নচুৱাই সন্ধিয়া বেলিকা
 বহিছিল স্নগন্ধ-বাহিনী।

এথলুৱক সকলো পাহৰি
 বহিছিলে। আনন্দ মনেৰে,
 গধুৰ মনৰ বোজা জাঁতৰঙ খই,
 ভাবিছিলে। লোকৰ ভাবেৰে

অকস্মাত নাচি নাচি আহি,
 দেখা দিলে বলিয়া এটাই,—
 স্তম্ভিলে নকয় একো, কেবল বঙেঁবে
 স্তূললিত গানকেহে গায়।

“কিয়, মৰমৰ চিন নাললা,
 বহু দিন আশা কৰা, কথা নক’লা ?
 কতনো আলচিছিলোঁ,
 কত কথা পাঙিছিলোঁ,
 সকলোকে কিয় তুমি পাহৰি গ’লা ?”

স্তম্ভিলেও একোকে নকয়,
 গান আহে ক’ব খুজিলেও ;
 নাচে গানে ক’ব খোজা ক’ৰবাত এবে
 ক’বলই মন থাকিলেও।

বহুপৰ স্তম্ভি থাকিলত,
 গান এৰি এখন্তক বহি,
 নিজৰ দুখৰ কথা মৰম আশেবে,
 ক’লে যিবা, হিয়া নিয়ে দহি।—

“গইছিলেঁ। মোৰ বুলি ক’লেঁ,
কুলেঁ। মই তোমাৰ নাছিল;
‘গুচি যা গুচি যা’ মোক যেতিয়া বুলিলে,
শক্তি-শেল হিয়াত বাজিল।

“জাঁতৰৰ পৰা মোৰ পিনে
চাই থাকি নোচোৱা ভাৱেৰে
কাৰৰাৰ কুমলীয়া সবল পৰাণে
চাটি-ফুটি কৰিলে দুখেৰে।

“থিৰ ভাৱে মিঠা কথা কই
নিলে মোক ছলাই ভুলাই,
আশা পূৰোৱাৰ ছলে প্ৰৱঞ্চনা কৰি
ফাটকত দিলেহি স্মাই।

“বহুদিন যদিও আছিলেঁ।
নানা দুখ-ভুগি নৰকত,
দুখতো নেপালেঁ। দুখ, কিবা কিবি ভাবি
সেই কালো গ’ল অলপত।”

কেনেকই কেতিয়ানো ক'ত
 পৰিছিল নতুন পোতৰ,—
 তাকে কলে, আৰু নানা কথা মিহলাই
 পাতলালে যাতনা মনৰ ।

গই, আহি আকউ কলেহি,—
 “কিয় মোক বলিয়া বুলিব,
 ময়ে নে নাইবা আৰু কোনোবা বলিয়া
 তাৰ মেল স্বৰ্গত স্থিৰ ।”

গুচি গ'ল বলিয়াও, ময়ো
 গম পালোঁ মনৰ মাজত,—
 পুৰণি দুখৰ বোজা দুগুণ গধুৰ
 বলিয়াবো দুখৰ লগত ।

মোর প্রেম

—ঃঃ—

নুভুলিবা তুমি মোর লারণী কপত'—
 মৰমীয়া চকু দেখি ধুনীয়া মুখত,
 নুভুলিবা গুণ মোর দেখি বাহিৰত,
 নুভুলিবা এটি প্রেম দেখি হৃদয়ত ;
 সকলো ঢুকাব পাৰে পাপ পথ লই—
 থান থান হ'ম পিচে কৰবাত গই !

সন্দেহৰ চকু থ'বা মোর অন্তৰত,
 নমজিবা একে বাবে মোর মৰমত,
 ভাল পালে ভাল পাবা, তথাপি মোলই
 সদাই নথবা প্রেম নিৰ্ভয় নহই।

চিত্র

—ঃঃ—

লুকাল বেলিটি, সৰু নাওখনি
 ইপিনে দাঁড়িয়ে যায়,

পশ্চিম পিনেদি সেন্দুৰী বঙেৰে
ডাৱৰে পোহৰ পায়।

আহিছে একুঁচী পোহৰৰ বেথ
দীঘল বহল হই,
নাও খনি যায় নাচি নাচি মোক
বুকুত সাবটি লই।

সেন্দুৰীয়া বেথ দীঘল গছৰ
নিশ্ৰ্মল পাতত পৰে,
চন্দন মিহলি নিশ্ৰ্মালিৰ দৰে
বাঙলী বৰণ ধৰে।

বতাহে কৰিছে পানীৰ লগত
ধেমালি, বিদায় জানি,
উঠি নামি যেন ঢৌ খলকত
বায়ুক ধৰিব আনি।

বেলি যায় বুলি নৈয়ে বেজাৰেৰে
দুখৰ উশাহ টানে,

তাৰ লগে লগে বুকুখনি কঁপি
সন্ধিয়া পোহৰ সানে।

দেখি গলোঁ মই পাৰৰ দাঁতিত
শাবী শাবী শাবী ঘৰ,
ফুলেৰেই সজা, ফুলৰে কানন,
এখনি বম্য নগৰ।

চকুছটি মুদি ভাবৰ ভোলত
পাৰতেই থিয় হোৱা,
বৰ্ণাব নোৱাৰোঁ যিটি দেখা পালোঁ।
বুধিৰ অসাধ্য কোৱা।

দেখিছোঁ পদ্মাত পুৱা বেলি উঠা।
পানীৰ মাজৰ পৰা,
পাতৰ মাজত ফুলে জুমি জুমি
একোটি ভুমুকি মৰা।

সোণালী বঙৰ এনে ছবি নাই
সোণালী বদত দেখা :

চারিপিনে তার চারি ডালি থকা
সোণবে ধুনীয়া বেখা।

নহয় মানুষ, এনেয়ে ছবিটি
আধাহে হিয়াত বয়,
সজাগব মোর কঠুরা ভাবত
কেনিবাদি যায় লয়।

লাজুকী

কি মধুর মনমোহা আছিল। তেতিয়া—
যেতিয়া প্রথমে দেখেঁ যমুনা পারত,
নাই কথা নাই মাত দুইবো যদিও
কিস্ত হ'লে জনা-শুনা দুইবো মনত।

ফুৰিছিল। য'তে ত'তে নিশঙ্ক মনেবে,
একোকে নেথাকা চাই বেচি পর বই,

মুগুনা একেটি গীত একে ঠবে থাকি,
নিদিয়া ছবেলি চকু কাৰো মুখলই ।

পোনে পোনে নিবীক্ষণ বেঁকা-বেঁকি নাই,
একোবাৰ যাব খোজা বতাহতে উৰি,
কামত উদ্দেশ্য, নাই সাধনা মনত,
সদাই যোৱাহি মাথোঁ একে বাটে ফুৰি ।

নেভাৰা সবহ কথা, যিবা এটি ভাৰা
তাকো তুমি বহু পৰ নোখোৱা মনত,
নেথাকে সবহ বেলি, নোখোজা ৰাখিব
দেখা, শুনা, ভবা, চিন্তা মনৰ মাজত

এইদৰে নাচি-বাগি গ'ল ল'ৰাকাল ;
কিন্তু হ'লে বহুদিন হই যোৱা নাই,
ইমান সলনি হ'ল তোমাৰ স্বভাৱ
আগৰ তোমাৰ একো চিনকে নেপায় ।

এতিয়া নোলোৱা তুমি সেই ঠাইলৈকো
ফুৰিছিল। তুমি য'ত শত-কোটিবাৰ,—
মানুহ দেখিলে তুমি ভয় খাব খোজা,
নোলোৱা শীতল বায়ু আহি যমুনাৰ ।

এতিয়া তোমাৰ খোজ নহয় মুকলি,
ভাবা যেন,—খোজে পতি তোমাৰ ভৰিত
শত শত চকু পৰি কথাই কথাই
ধৰিব খুজিছে দাই ভাও-ভঙতিত ।

নোখোজা শুনাৰ মাত তোমাৰ মুখৰ,
যিবিলাকে শুনিছিল আগেয়ে সদাই ;
বহুত প্রশ্নৰ তুমি একেটি কথাতে,
সামৰি উত্তৰ দিয়া মুখ আঁতৰাই ।

মাত মতা টান কথা,—চকুলই চোৱা
পাহৰিলা হ'ব পায় নপৰে মনত !
ভয় কৰা,—কোনোবাই তোমাৰ কথাৰ
আলোচনা কৰে বুলি নৰ-সমাজত ।

মিলি গলা প্রকৃতিৰে একো হানি নাই,
মই হ'লে এতিয়াও তোমাৰ কামত
পাওঁ চিন মৰমৰ, কল্পনা চকুৰে
দেখোঁ যেন কিবা এটি তোমাৰ লগত

হাঁহিটি

—ঃঃ—

পৰিছে মনত মোৰ কিয়নো এতিয়া
তাহানিৰ হেৰোৱা হাঁহিটি ?
হেৰোৱা—নেপালেঁ! মই গমকে কেতিয়া
বসুধাত মাৰ গ'ল সিটি।
যি হাঁহিৰ ওচৰত কঠিন বান্ধেৰে
আছিলেঁ। অচল মেৰ খাই,
জীৱনত তাত বাজে সুখৰ নামেৰে
জানিছিলেঁ। আৰু একো নাই।

দুখ লাগে তেনে হাঁহি দেখিও দৈরাৎ
 সেই মুখতেহে ভাল দেখি,
 এজোপাৰ ফুল ছিঙি অন্য এজোপাত
 পিক্কাতেও ধুনীয়া নেদেখি।

সেই হাঁহিটিয়ে মোক জীৱন-যাত্ৰাত
 কৰিছিলে বহুত সহায়,
 ফুলা ফুল সৰি গ'ল প্রকৃতি কোলাত,
 আজিও পাহৰা হ'লে নাই।

সাদৰী

— ০ —

(১)

আছিল সাদৰী মোৰ ভৰলু সিপাৰে,—
 কাৰো মাত নুশুনো দেশত,
 নাই কেওঁ শলাগনি দিয়ে মৰমেৰে
 নাই কেওঁ পৰে প্রণয়ত।

শেলুয়া শিলত গজা ফুল বনৰীয়া
 আধা-আধি চকুৰ আঁৰত,
 ধুনীয়া, তৰাৰ দৰে একেটি যেতিয়া
 তিব-বিৰ জলে আকাশত।

আছিল নজনা কেৱে, নেজানে কোনোৱে
 লয় পালে সাদৰী যেতিয়া,
 যেতিয়া শ্মশান, হায়, ললে সাদৰীয়ে,
 মোত জুই জলিল তেতিয়া।

(২)

সাগৰৰ শিপাৰৰ নজনা দেশত
 বিদেশীৰ মাজত ফুৰিলোঁ,
 স্বদেশৰ মায়া ফেৰি, কল্পনা স্তম্ভত
 পমি গই তেতিয়া জানিলোঁ।

গ'ল য'ক মোৰ সেই দুখৰ কল্পনা,
 নিজ দেশ নেৰোঁ কেতিয়াও;
 বাঢ়িব লাগিছে মোৰ চেনেহ কামনা
 নিজৰ দেশত এতিয়াও।

পাইছিলেঁ। পৰ্বতৰ মাজত তোমাৰ
 আশা স্মৃথ,—সঁচোৱা মনত,—
 সাদৰৰ সাদৰীয়ে মাতোৰে উঘাৰ
 বহিছিলে জুহাল কোষত।

পুৱা দেখা পায় আৰু গধূলি লুকায়
 সাদৰৰ ফুলৰ মণ্ডপ,
 ঘাঁহনি পথাৰ ধনি, তোমাৰেহে চাই
 সাদৰীৰ চকু গ'ল জাপ।

(৩)

মোহ টোপনিত পৰি সংজ্ঞা হেৰুৱাই
 পাহৰিলেঁ। জীৱন মৰণ ;
 জানিছিলেঁ। সাদৰীক মত' ধুমুহাই
 নোৱাৰিব কৰিব পৰ্শন।

নাই গতি, নিশ্চকতি, এতিয়া সাদৰী,
 চকু-কাণ নলৰে-নচৰে,
 পৃথিবীৰ পাকে পতি ফুৰিছে বাগৰি
 গছ, লতা, পৰ্বতৰ দৰে।

প্রকৃতি নৈ

—ঃঃ—

নৈত আহি পৰ্বতৰ নিজৰা পৰিছে,
 নৈ পৰে সাগৰত গ'ই ;
 মলয়াৰ জুৰ বায়ু সদাই মিলিছে
 মধুৰ ভঙ্গিমা এটি লই ।
 অকলশৰীয়া কেওঁ নাই পৃথিবীত,
 সকলোটি স্বৰ্গীয় ডোলত
 বান্ধ খাই পৰস্পৰ হইছে মিলিত,
 মিলে' ময়ো তোমাৰে লগত ।

পৰ্বতে চুমিছে ওখ নীল-আভৰণ,
 ধোক ধোঁৱে ধৰিছে সারটি ;
 ভনী বুলি ফুলটিৰ নহ'ব এৰণ
 কোনোৰূপে ঘিণালে ভাইটি ।
 ব'দো পৰে পৃথিবীক সাদৰে সারটি,
 চুমে চন্দ্র-পোহৰে সাগৰ,
 হৈবোৰ মৰম-চুমা মিছা মোৰ প্ৰতি
 নজভিলে তোমাৰ মুখৰ ।

প্রতিদান

একো প্রতিদান মোক নেলাগে তোমাৰ,-
 নেপেলোৱা মোৰ দান যদি দলিয়াই ;
 মৰমেৰে যদি মোক চোৱা এটি বাৰ
 তাতে সুখ সাগৰত প্ৰাণ উটি যায় ;
 হৃদয় খনিকে পাৰ্বোঁ দিব উপহাৰ
 বুজালে ল'বৰ মন মূৰ ছুপিয়াই ।

যাচি দিয়া মৰমকো নললে অৰ্জ্জুনে
 অপেন্সৰী উববশীৰ স্বৰগ-ৰাজ্যত,
 কিন্তু হ'লে সুভদ্ৰাক কতনো যতনে
 কৰিছিলে লাভ তেওঁ এই জগতত ;
 হিঙ্গাৰ বান্ধনি যদি মিলে মনে মনে
 সদাই সকলো সেও গুণৰ কোষত ।

নেলাগে মাতিব মোক তুমি সাদৰেৰে,
 মাতিম তোমাক হ'লে সকলো খেনত ;

নিয়বেবে তিতি থকা ফুলটিৰ দৰে
 দেখোঁ যদি চকু-পানী তোমাৰ মুখত—
 সকলো কৰিম, যিখা পাৰোঁ জীৱনেৰে,
 নেপালেও প্ৰতিদান তোমাৰ হাতত ।

প্ৰকৃতি কোলাত

—ঃ*ঃ—

নেদেখা নুশুনা কোনো নোযোৱা দেশত,
 আহিছোঁ আহিছোঁ থই প্ৰাণ-পুতলীক—
 কাল-টোপনিত পৰি শোৱা ভাগবত,
 জপাই দুয়োটি হাত, হিয়ৰ বাণীক ।
 পালে তাৰ শীতলোৱা চৈঁচনি বুলনি
 নহব বলিয়া কোন গলি হিয়া খনি !
 নিমজ, নিভাঁজ যাৰ চকু-পিৰিকণি,
 বসাল, আনন্দগয় যাৰ মুখ খনি,
 কয় যেন কত কথা কথাব চিয়াৰে,

নমতা-মাতেরে কোরা নিমাত ভায়েবে ;
 শুনো যেন ভাবোঁ পতি কল্পনা কাণত,
 'নাই সীমা নাই সুখ প্রেমৰ' স্মৰত ।

পুৰণি সপোন

—ঃ*ঃ—

আৰু আহিবনে ঘূৰি সেই শুভদিন,—
 যিদিনা আছিলোঁ দুয়ো কদম তলত,
 গাইছিলোঁ কৃষ্ণলীলা কদম গুৰুঁৰি,
 শুইছিলোঁ মোহ গই কুলিৰ মাতত ?

আৰু আহিবনে সেই স্মৰণ বামিনী,—
 চাইছিলোঁ দুয়ো বহি পূৰ্ণিমা পোহৰ,
 চাওঁতে চাওঁতে মোৰ অখিৰ চকুৰ,
 ছেদ পেলালেহি আহি কঠুৱা ডাৱৰ ?

না'হে না'হে হায়, আৰু সি বসন্ত কাল,
যেতিয়া আছিলোঁ দুয়ো দুয়োৰ লগত,
কেউপিনে বতাহত ফুলৰ গোন্ধত,
গইছিলোঁ দুয়ো লীন পুষ্প-কাননত ।

ইজনে সিজনে মিলি গাঁথিছিলোঁ মালা,
পিন্ধাই দিছিলোঁ দুয়ো দুয়োৰ গলত,
ল'ৰাৰ ধেমালি বুলি খন্তেকো নেভাবি,
খোদ'হলোঁ লুকা-লুকি ফুলৰ আঁৰত ।

পদুমনি সৰোবৰ ফুলনি দাঁতিত, —
কৰিছিলোঁ দুয়ো তাত স্নান উলাহেৰে,
সাঁতৰি মাজৰ পৰা মোৰ পিনে চাই,
ঠাঁহিছিলোঁ আঁঠু বুলি অতি সাদৰেৰে ।

পৰেনে মনত বাকু সেই কথা আৰু,
বিস্মৰণ হ'ল, নাই কালৰ সঁজুলি ?
চাপিছা ওচৰ আহি কিয় নহলেনো,
সকলো অৱশ্যে আছে তোমাৰ মনত ।

অঞ্জলি

স্বপ্ন যেন লাগে মোৰ এতিয়া সকলো,
তুমি যে আছিলো মোৰ,—কল্পনা মাথোন ;
মনে মনে তাকে ভাবি উপভোগোঁ সুখ ;
এতিয়াও দেখিছোনে আকউ সপোন ?

বাণীদেবী

—:~:—

আছেনে মনত দেৱি অততী জীৱন,
গাইছিলো হিমালয়-টিঙত যেতিয়া,
পুৱাৰ নিয়ম পাই ভোমোৰা সুৰত,
নাচিছিল ঠেৱে ঠেৱে ফুলনি যেতিয়া ?

গাইছিল সূৰ্য্যদেৱ স্নমেকৰ পিনে,
পৰ্বতৰ পূবফাল আন্ধাৰত থই ;
গাইছিলো তুমি বহি নহৈৰ পাৰত,
কাণ পাতি শুনিছিলো মৃগ-শিশু বই ।

আন্দোলিত জলবাশি গঙ্গাৰ বুকুত,
ডুবিছিল তাতে পৰি সূৰ্য্যৰ কিৰণ ;
সোঁতৰ মাজৰ পৰা সন্ধিয়া বেলিকা,
চন্দ্ৰ উদি শোভিছিল দুখনি গগন ।

বসন্ত আহোঁতে য'ত ফুল ফুলিছিল
নতুন শোভাৰে আহি গছৰ ডালত,
লৰিছিল সেই ফুল বায়ুৰ ভৰত ;
প্ৰতিধ্বনি হইছিল কু-উ-উ মাতত !

হাতত বীণাৰে স'তে ভাৰতত ভ্ৰমি,
দিছিল জগাই ধ্বনি সকলো দেশত,
যি তাঁৰৰ মাত শুনি লভিলে চেতন,
বাগ্মীকিৰ তপোবনে কাব্য-জগতত ।

যি বীণাৰ মাত শুনি পৰ্বতৰ গাৰ
আবেলি বেলিকা-বহি গছৰ তলত,
গুঠিছিলে কুশাসন মুনিৰ কন্যাই
গুণ্, গুণ্, গীত গাই গঙ্গাৰ পাৰত ।

ফুলত চন্দন সানি পূজা কৰিছিল
ভাৰতী দেবীৰ পদ সৰে ভোল গই ;
সহস্র স্নন্দৰী আহি পূজিবৰ মনে
ধূপে-দীপে আছিলেহি দুৱাৰত বই ।

যি বীণাৰ মাততেই হাবিৰ মাজত
শকুন্তলা মোহ গ'ল বজাৰ গুণত ;
আপোনাৰ গুপ্ত মন কৰিলে প্ৰকাশ,
যক্ষয়ো তাকেই শুনি মেঘৰ আগত ।

অশোক বনত কত দাসীৰ মাজত,—
ৰামক নেদেখি সীতা নিচেই চঞ্চল,
হাতেৰে আৱৰি মুখ লোকৰ আগত,
কৰিছিলে মন চকু-পানীৰে পাতল ।

কিন্তু হায়, ক'তা আৰু তোমাৰ সঙ্গীত,
কাঁহৰ মাতৰ দৰে জীণ গ'ল গই,
নাই দেখোঁ লেশো তাৰ বায়ুৰ লগতো,
একেবাৰে গ'ল গুচি মৰ্ত্য এৰি থই !

লেবেলি ফুলবমালা শুকাই পৰিল,
বস গোক্ৰ মধুবতা একো আজি নাই
তোমাৰ লগতে গ'ল সকলো মহিমা,
ওলমিল পাৰিজাত গছতে শুকাই ।

শকুন্তলা

—ঃ*ঃ—

আজিও বঞ্জিত কবি, কল্পনা ফুলনি,
আজিও ফুলিছে ফুল গাত গোক্ৰ লই,
হাতত কুঁকিৰে স'তে শকুন্তলা আহি
ফুল তুলিবৰ মনে আছে ধিয় হই ।

প্ৰিয়ম্বদা অনসূয়া দুয়ো গোট খাই
হাতত কলহ লই ফুলৰ তলত,
ঢালিছেহি পানী চোৱাঁ সাক্ষাত আগতে,
আলসুৱা শকুন্তলা আছে ওচৰত ।

লেখিছে সাদৰি চিঠি শকুন্তলা বহি,
 নেলাগে ছবিত আৰু আঁকি দেখুৱাব,
 নুহুবা নুহুবা কেৱেঁ নিচেই কোমল,—
 শকুন্তলা ফুলপাহি জঁয় পৰি যাব।

মাইকেল

—:~:—

নহওঁ বঙালী, কিন্তু কৰিলোঁ প্ৰণাম
 তোমাৰ সমাধি দেখি, আছে এটি য'ত
 তৃতীয় আতমা,—স্বৰগত, মৰতত,
 ভয় লগা ভাল পোৱা আৰু শ্মশানত ।

যদিও ওপজে জোন পূবালি দেশত
 সকলোৰে মন মোহে,—ধন আদৰৰ;
 দেশে দেশে গাই গীত কুলি কেতেকীয়ে,
 নাই দেশ প্ৰতিভাৰ,—তুমি জগতৰ।

ৰাম-মোহন

—ঃ*ঃ—

পশ্চিমৰ সূৰ্য্য উদি পূব ভাৰতত
ঢালিছিলে জক্‌মক্‌ যেতিয়া পোহৰ,
যেতিয়া সতীৰ মাত, জ্বলন্ত দুখৰ,
ভুবিছিল তাল-মৰা ঢোলৰ মাতত।

যেতিয়া সত্যৰ নাম নুমাৰ খুজিলে,
অধৰম, অনাচাৰ ধৰ্ম্মৰ নামত,—
তেতিয়া যিজন আহি মহা-আদেশত
প্ৰাচীন বেদৰ পথ দেখুৱাই দিলে।

আজিও ভাহিছে দেৱ, হিয়াৰ মাজত
তোমাৰ জঁৱন স্মৃতি, মৰিও অমৰ!
বাজিব লাগিছে বাণা তোমাৰ লগৰ,
বলিছে তেজৰ সোঁত সিৰৰ মাজত।

নেভাবিম সংসাৰত পাৰ পালোঁ। বুলি,
নোৱাৰিম নিজে গই ফুল চটিয়াই
তোমাৰ সমাধি চকু-পানীৰে তিয়াই
দেখুৱাব ভক্তি মোৰ হিয়া খনি মেলি।

চিত্রলেখা

—ঃ*ঃ—

নেজানো ইমান বুলি তোমাৰ মহিমা,
 চিন্তাত আঁকিব পাৰা যাকে মন যায়,
 এনে গুণবতী কেঁও কোনোবা কালত
 যথার্থতে জগতত আছিলেনে নাই !

উষাক তুষিলা তুমি ছবি দেখুৱাই,—
 জগত তুষিলা কিন্তু বিছাৰ গুণ,—
 সোণালী সপোন গ'ল সাৰ প'ওঁতেই,—
 দেখুৱালা ছবি আঁকি কল্পনা বলত ।

প্ৰেমক বুকুত লই শোভা কৰিছিল
 অনিৰুদ্ধ উষা দুয়ো দুপিনে তোমাৰ,
 আহিনৰ পূৰ্ণিমাত আকাশৰ দৰে,
 চেনেহ মিলাই পুণ্য লভিলা অপাৰ ।

আনি দিলা অনিৰুদ্ধ উষাৰ লগত
 কতনো প্ৰবন্ধ কৰি ছদ্ম বেশ ধৰি,
 নিজে কিন্তু একে ভাৱে থাকিলা সদাই
 নেপালানে তুমি কাকো নিজৰ সাদৰি ?

আকাশ

—ঃঃ—

এক অংশ মানুষৰ অনন্ত জ্ঞানৰ
 একে লুটি, একে পাত মাথোঁ। জ্যোতিষৰ,
 কত সূৰ্য্য অগণন লইছা কোলাত,
 লগে লগে কত গ্ৰহ ভ্ৰমিছে তোমাত,
 দুটি এটি উপগ্ৰহ আছে গাইপতি,
 তুলনাত ধৰা খনি মাথোঁ। কণা এটি।

পৃথিবীৰ নিশকতি আমি ক্ষুদ্ৰ জীৱ,
 দেখুৱা আমাক তাতে ছঁয়া-ময়া কঁত !
 ৰামধনু বেঘা লই মাজে মাজে আঁহা।
 গ্ৰহণত ৰোহ পাতা ওৰণি আঁৰত।

কেৱল ধেমালি যাৰ অনন্ত আকাশ,
 অনন্ত অনন্ত কত তেওঁৰ অধীন !
 এয়েনে তোমাৰ লীলা নুবুজেঁ। দেখোন ?
 যথার্থ ঈশ্বৰ তুমি শক্তিত অসীম।

মহাস্বপ্ন

—:~*~:—

সেইদিনা টোপনিত দেখিলেঁ। মপোন ;—
 এখনি পৃথিবী তাৰ চাৰিও পিনেদি
 বেৰি আছে কত তৰা অনন্ত স্বৰ্গত,—
 এটি সূৰ্য্য এটি চন্দ্র ভ্রমিছে মাজেদি ।

দেখিলেঁ নিজকে মই, নৰ-ৰূপ ধৰি
 ল'ৰা, ডেকা, বুঢ়া হই তাৰে ওপৰত
 ফুৰিছোঁ, কৰিছোঁ যুদ্ধ খন্তেকো নৰই
 'যোগ্য' হ'বলৈ বুলি নৰ-জীৱনত ।

আঁক এটি আচৰিত দেখিলেঁ। ইয়াত,
 চৰি যায় মানে দেখোঁ পৰিয়েহে যায়,
 তথাপি সিহঁতে ভাবে 'ডাঙৰ হইছোঁ'—
 ধৰ্ম্মৰ প্ৰশ্নৰ একো ওৰ পোৱা নাই ।

কিছুমান তেনেকুৱা মানুহ জীৱকে
আপোন আপোন বুলি কৰিছোঁ মৰম,
কাকো হ'লে পৰ বুলি থওঁ নিলগাই,
নিজৰ সুবিধা বুজি পালিছোঁ ধৰম।

কাৰোবা আগত মই ধন দেখুৱাই
খুজিছোঁ সন্মান নিজে নিজকে পাহৰি,
কাকোবা অজ্ঞানী বুলি কৰো চেই চেই,
কাকোবা বিহিছোঁ শাস্তি ছলে-বলে ধৰি।

মোৰ থকা ঘৰ ওখ তিনি খলপীয়া,
আছোঁ শুই পালেঙৰ কোমল তুলীত,
ওপৰত নিজে নিজে বিচনী চলিছে,
টোপনি মাতিছোঁ শুনি মন মোহা গীত।

দিনে দিনে কত ধন আহিব লাগিছে,
লেখি: বুজি স্মুৱাই থওঁ আদৰেৰে;
পিন্ধা.উৰা সাজ-পাৰ চালে চকু-বোৱা
তেনেকুৱা আৰু, তাত নাই যাৰে তাৰে।

চোরাঁ নাই চকু মেলি আকাশৰ পিনে,
ভবা নাই কি অনন্ত ব্রহ্মাণ্ড খনিনো,—
তৰা হাতী-পটি তাত আছেনো কিমান,
তুলনাত মই তাৰ কেনুৱা জীৱনো!

গম্মা নাই কিয় এনে গতি সংসাৰৰ,
কিয়বা মৰণ হয়, কিয়বানো দুখ,—
যাক ভাবি ৰাজ্য এৰি ৰজাৰ ল'ৰায়ো
বিসৰ্জ্জন দিলে যত জীৱনৰ স্তম্ভ।

কেনেনো জীশ্বৰ, তেওঁ কিমান ডাঙৰ,
অনন্ত ব্রহ্মাণ্ড যাৰ হাতৰ তলত,
মানুহৰ বলে পাৰে কিটোনো কৰিব,
মই ক'ব, আচঁো ক'ত, নাছিল মনত।

চক্ মক্ খাই মই উঠি ততালিকে
চাওঁ দেগো কে - পিনে অনন্ত পোহৰ;
শিৱ-সত্য সূন্দৰৰ চৰণ তলত,
লোপ পালে দীঘলীয়া মায়া সপোনৰ।

বুজিলো মিছাতে এই বাদ-বিসম্বাদ,
 দকলোৰে একে দশা মৰি-শালনাও,
 মায়াৰ জীৱন, এই মায়া শেষ হ'লে,
 দাব পাব জ্ঞানময় প্ৰেম স্বৰগত।

বসন্ত-বিষাদ

—ঃঃ*ঃঃ—

কিহেৰে গাঁথিম মানা ফুল আৰু নাই,
 হাতত ফুলৰ আঁহ এনেয়ে আনিলোঁ,
 নাই আজি ফুলনিত তগৰ, গোলাপ,
 যুতি নাই, চপা নাই, একোকে নেপালো

উকণ্ডা ফুলনি আজি ফুলৰ শোকত,
 নবয় বতাহ আৰু আগৰ দৰেৰে,
 নেদাওঁ এধানো গোক্ৰ কেনিও ফুলৰ,
 নুজুৰায় প্ৰাণ আৰু 'কেতেকী' মাতেৰে।

শৰত=শেৱালি দুয়ো আগেয়ে লুকাল,
 তোমালোককিটি মাথোঁ আছিল। বুকত ;
 আজিহে ফুলনি হ'ল নিচেই নিমাত,
 লাগিছে বেজাৰ মোৰ ফুলৰ শোকত।

আনিছিল। লগতেই কুলি কেতেকীক,
 আছিল। যিমান দিন আছিল লগতে,
 লগে ভাগে লই তাকো কঠুৱা হিয়াবে,
 কিয়নো পলালা ফুল ইমান বেগতে ?

আছিল উপচি ফুল সিদিনা তলত
 গাঁথিছিলোঁ। কেবাধাৰো মালা তাৰে মই,
 এতিয়াও বহা সাঁচ কোমল মাটিত
 আছে, মাথো গ'ল প্ৰহু ফুলকিটি লই।

গাঁথিছিলো দুয়োপিনে তগৰ সমানে
 মাজতে সুমাই এটি গোলাপৰ কলি,—
 নাই আজি নাই আৰু এটিও ইয়াত,
 কৰাল ধুমুহা আহি নিলে তাক দলি।

যদিও ধুনীয়া লুকা-ভুমুকা ফুলৰ,
নকৰিম অনাদৰ পাই ফুল পাহ,
সদাই তুলিম আহি. কুঁকি এটি লই,
নপৰিব জঁয় যদি ফুলে বাবে মাহ।

দিনে পতি আহে ঘূৰি সৃষ্টিৰ বথ,
নকৰোঁ বেজাৰ ফুল আকউ আহিব,
প্ৰত্যেক মাহতে হয় চন্দ্ৰৰ পূৰ্ণিমা,
বছেৰেক ব'লে আহি ফুলনি ভৰিব।

ফুলিব ইয়াতে ফুল সৰিব তলত,
তেতিয়া গাঁথিম মালা হেঁপাহ পূৰাই
আহিব আহিব বুলি আকউ এদিন
আশা-ধাৰী প্ৰাণী মই থাকোঁ বাট চাই।

স্বার্থ

—:~:—

‘মাভ হেব একেযাৰ কলীয়া কুহক,
নাচ ম’ৰা চাৰ্লি ধৰি আকউ এবাৰ।’—
এই বুলি কোনে কয় চিঞৰি, চিঞৰি
তথাপিও কাৰো কিয় নাই কাণ-সাৰ ?

আহিছে ভোমোৰা চোৱাঁ কত আশা কৰি
নিয়ৰে কোমল কৰা ফুলৰ লোভত ;
ভুলাব পাৰিম ফুলি বাঁহীৰ মাতত
বজাব লাগিছে বাঁহী আগ ভেঁটি ধৰি ।

ম’ৰায়ো নেনাচে, ক’তা কুলিও নিমাত,
লেৰেলি পৰিল দেখোঁ ফুলবেহে পাত ;
পুয়াৰ গোলাপ আহি বতাহে নচায়,
ভোমোৰায়ো বাঁহী বাই বঙেৰে শুনায়,
ষেতিয়া ঢুকাব কিন্তু গোলাপৰ মউ,
ভোমোৰা আঁতৰি যায়, বতাহে সবায় ।

জননী

—:~:—

নোরাবো! শুজিব ধাব ইহ জনমভ—
 মোৰ হকে কৰিছিল যিমান যতন ;
 দেৱবো দেৱতা তুমি স্নেহ অৱতাব,
 কায়-মনে বন্দো মই তোমাৰ চৰণ ।

কত সুখ লভো পাই তোমাৰ মৰম,
 স্বৰগৰ তুমি মোৰ দেবী মহামায়া,
 তুমিয়েহে য'তে ত'তে অযাচিত ভাবে,
 দিয়া মোক আশ্চৰ্যিক অকপট দয়া ।

পুলকিত হয় মন তোমাৰ নামত,
 প্রকৃত ঈশ্বৰী তুমি মোৰ পৰাগৰ,—
 যি পৰাগ সততেই তোমাত শীতল,
 নোৱাৰো ফুটাৰ মাত অশেষ স্নেহৰ ।

ল'বাকাল

—•:~:•—

কত দিন হই গ'ল পাহৰিলো আক,
নপৰে মনত সেই ল'বালিৰ কথা ;—
এই দৰে মাৰ যায় কালৰ লগত
জীৱনৰ একো অংশ জীৱনতে গঁথা।

আছিল এদিন এই সংসাৰ অমিয়া
নাচিছিলো নিৰ্মল লভি কত সুখ,
যি পিনেই চাইছিলো দেখিছিলো মাথো
সুন্দৰ জগত ধনি নাই ক'তো দুখ।

“ল'বাকাল জীৱনৰ মূৰত বসতি”
বুলি কয় জ্ঞানী জনে সেই কাৰণেই
হ'ব পায় ভাল দেখি আহিলো উধাই
শেহল'কো এইদৰে পাবৰ মনেই।

কিস্তি হয়, ক'তা আক সেই ধৰা খনি,
 কেনি গ'ল কিনো হ'ল, চিনো তাৰ নাই!
 নতুন এখনি সৃষ্টি নৱ-বিধাতাৰ
 আছে আজি আহি মোৰ আগতে ওলাই।

অৱশ্যে মনেই মোৰ দুয়ো খিনি ধৰা,
 মনৰে স্রজন এই সমস্ত জগত,
 সেই মন এই মন বহুত প্ৰভেদ,—
 বহুত প্ৰভেদ হ'ল মনেই মনত।

নজনা মুগুনা সুখ বহুত আছিল,
 নাছিল মানুহ জ্ঞান মোৰ অন্তৰত,
 লাহে লাহে হ'লোঁ মই যত জনা-বুজা
 বহুত প্ৰভেদ হ'ল মনেই মনত।

নেলাগে সি সুখ, যক সেই ল'ৰাকাল,
 এতিয়াৰ এই কাল নিয়াওঁ ভালেৰে
 হে বিধাতা, শক্তি দিয়া তোমাৰ জীৱন
 তোমাতে বিলীন যাতে হয় একেবাৰে।

দুখকাৰী

“এনেকুৱা সুখ পালে তোমাৰ কোষত,
মহানন্দ, থাকেঁ মই তোমাৰ লগত।”
ৰাতিপুৱা শুই উঠি পিঠিদি এলাহ,
পথাৰৰ পিনে যায় হাল গৰু লই,
দুখ কৰি সুখ পায়,—দুপৰীয়া হ’লে
সন্তোষ মনেৰে ঘূৰি আহে ঘৰলৈ।

খাই বই নিজজ্বাল সুখেৰে জিৰায়,
চিন্তা, দুখ, অসন্তোষ থাকে আঁতৰত,
ভাগৰ পলালে উঠি হাত মুখ ধুই,
ধেমালি-ধুমুলা কৰে ল’ৰাৰ লগত।

আবেলি ওপায় বস্ত্ৰ গোটাৰ মনে,
সকলোকে পায় কিন্তু বাৰী-ভিতৰত,
আনি মেলি থৈ আৰু যায় গাবলৈই.
মন পুতি কথা পাতে খেতি-পথাৰত।

গধূলিতে ফুৰি-চাকি আহে ঘৰলৈ
গোহালিত গৰু বান্ধি ভিতৰ সোমায়,
থাই উঠি বহে আহি জুহাল-গুৰিত
ঘৰুৱা কথাকে পাতি সময় নিয়ায়।

নেলাগে ফুৰিব ভ্ৰমি দেশ বিদেশত,
নাই একো ওখ আশা, সুখী অলপতে,
নাই বহু ধন, নাই অভাবো একোৰে,
গোটেই জীৱন যায় ঘৰুৱা সুখতে।

শুলেই টোপনি আহে, নেলাগে ভাবিব-
“বহল পানীৰ চটা, বহল পথাৰ,”
বেগতে নিতাল মাৰে প্ৰকৃতি মাতত ;
নেলাগে কপাল, লাগে সুখ হে তোমাৰ।

সেই মাতৃটি

একেষাৰ মাতি মাত ক'তনো লুকালি,
নেপালে'। অলপো গম কেনি গলি তই,
শুনো শুনো বুলি বুলে'। কাণ পাতি মই,
যিটি মাত মাতি মোৰ প্ৰাণটি হৰিলি।

নহয় সজীত, নাই অৰ্থ থকা মাত,
হঠাতে উতলা সুৰ মাথে'। বতাহত,—
শুনিলে'। যেতিয়া মূৰ ধঙঁতে গাঁকত,
কিটোনো আপুনি নাচি উঠিল মনত ?

মোৰ প্ৰতি হ'লে মাত অৰ্থেৰেই ভবা,
বেজাৰ দিবৰ বাবে মাতিলে এবেলি,
নাহিব টোপনি আৰু ভাবোঁতে ভাবোঁতে,
বতাহৰ লগতেই হ'লেনে মিহলি ?

এতিয়াও আছে। শূনি হিয়াৰ মাজত
এতেকে লভিম সুখ নিজেই নিজত।

ভুমুকি

—:~:—

কোন ভুমি কিয় আহি নিলগবে পরা
 একোটি ভুমুকি মাৰি যোৱা,
 মূৰ দাঙি চাঙমানে কিয় লব মাৰা,
 চাঙমানে অলপো নোবোৱা!
 কিবা-কিবি সাজি পাৰি থাকোঁ অকলই
 নিজে নিজে মনৰ মাজত,
 চকুজুৰি মোৰ যদি পৰে তোমালই
 ভোল যাওঁ তোমাৰে ভাৱত।
 আন পিনে ঢাল ল'লে মনৰ গতিয়ে
 ভুমি যদি মাৰ যোৱা গই,
 ততালিকে সজীৱন একো ভুমুকিয়ে
 যায়হি সজাগ কৰি ধই।
 কোন ভুমি মই হ'লে একোকে নেজানো,
 মাজে মাজে মাথো দেখা পাওঁ;
 নেখেদিবা লুকালুকি, ধেমালি নেজানো,
 বোৱাচোন হেঁপাহেৰে চাওঁ।

বিভোল

—ঃঃ—

দুৱাৰ মুখত আছি একে থিৰে বই
কাৰ কথা ভাবিছা মনত,
আউজিগৈ গম নাই, আছা থিম হই,—
চকু দুটি আছে আঁতৰত ?

বাহিৰৰ পৰা একে, কথা মনলই
সোমাবৰ বাট পোৱা নাই,
মেলা চকু, দেখা নাই, মাত কাণলই
সোঁৱৰণি চাৰিও সোঁৱৰণি।

ইমান প্ৰৱণ আজি শৰণিত মনৰ
আন একো নোৱাৰা ভাবিব,
ইমান প্ৰৱণ আজি চিন্তাৰ পোহৰ
কণ্ঠো একো নোৱাৰা মনিব।

কি ভাবিছা জনা নাই, বিভোল ভাবত
মন আছে ক'ববাত গই,
তেজহীন বলহীন আজি চকু-কাণ,
জীৱ নাই, ভেল আছা লই।

পুৰণি স্মৃতি

—*—

বহুদিন হই গ'ল তোমাক পাহৰি
 ফুৰিছিলো ক'ৰবাত গই,
 মোহলগা মনমোহা নোমাব লাহৰী
 ছবিটিক ব'ৰবাত খই।
 বিদেশত ফুৰি ফুৰি আক'উ আহিছোঁ,-
 পুনু গাওঁ কাহিনী নোমাব,
 আক'উ মনত মই তোমাকে থাপিছোঁ
 তুমিয়েহে বাসনা হিয়াব।
 পৰ্বতৰ পানীধাৰি প্ৰাণ বুৰা জুব
 মহাদেৱে মূৰ পাতি ল'বে,-
 জীৱন শীতল হব তুমি গাহি মোৰ
 অন্তৰত অৱস্থিতি হ'লে।
 নধৰিবা দায় মোক তোমাৰ বিহনে
 কাৰবাক যদি ভাবিছিলো,
 ধন্তেকীয়া ভাব মোৰ গ'ল তেতিয়কৈ,
 এতিয়া সকলো এৰি দিলো।

ওখৰ বতাহে যাৰ সক হিয়া খনি
কৰিছিলে শীতল সদাই—
তাবে আধা পালে মোৰ মৰিব পোৰণি
সুখে দিব দুখ আঁতৰাই ।

পুখুৰী

—ঃঃ—

দুপৰীয়া সূৰ্যাদেৱে গছ-লতাবোৰ,
খেদি আনি একে লগ কৰিছে তলত,
পুখুৰী সিপাৰে থকা আমলখী গছ
জিলিকিছে পানীময় ওৰণি আঁৰত ।
পুখুৰীৰ দলঙৰ মূৰত বাহিছে
পানীত কলহ সুদা দিছে উটুৱাই,
হাতেৰে নেপোৱা হ'লে আনে খাপ মাৰি,
এই দৰে কৰি মেলি আছে বঙা চাই ।
মুকলি চুলিৰ আগ তিতিছে পানীত,
নিজৰ ছয়াটিল'কে চায় কেতিয়াবা,
মাজে মাজে একোষাৰ আধা ফুটা শাত,
কপহ ছবিটি যেন চায়েই থাকিবা !

বিচ্ছেদ

—:~:—

হৃদয়ত আঁৰ কৰি ৰাখিছিলো যাক,
 নিদিছিলো বৰষুণ ব'ন্দ বাহিৰত,
 প্রকৃতি নিয়ম ভাঙি লুকুৱালো তাক,
 এতেকে শুকাই গ'ল হিয়াৰ মাজত ।
 ধৰিছিলো সাদৰেৰে আঁকোৱাল মাৰি,
 দিছিলো উচৰ্গি প্ৰাণ তাৰ প্ৰাণতেই,
 দুটি প্ৰাণ এটি হই অপকৃপ ধৰি
 মজিছিল পৰস্পৰ সেই বঙতেই ।
 বসন্ত কুলিৰ হায়, মাত একেঘাৰি,
 জেঠৰ তাপত সিও কেনিবাদি গ'ল,
 তেনেক'য়ে হিয়া মোৰ কত আশা কৰি
 নিজকে নেপাই নিজতেই পমি গ'ল ।

দেৱী

—:~:—

ফুলনিও পৰে জ'য় ব'দৰ তাপত,
 ভোমোৰাও নাহে তাৰ মউ পিবলই,
 সোণালী বহণ সানি জিলিকা ফুলেও
 সূৰ্য্যৰ পিনে চায় চকু বেঁকাকই ।
 ওচৰৰ বকুলৰ তলতে বহিনো
 আছে সিটি কোন বাক হাঁহো হাঁহো কৰি ?
 মাটিত পৰিছে আহ বিহাৰ আঁচল
 নিপোটল স্মৃগঠন দেৱী ৰূপ ধৰি ।
 আলেখে আলেখে আহ সিফালৰ পৰা,
 ধৰিলেহি চকুজুৰি কোনেনো মুদাই ?
 ততালিকে ক'লে তেওঁ,—“চিনিছোঁ চিনিছোঁ,
 পালো গম লুকাৱাৰ একো কাম নাই ।”
 এই বুলি দুয়োজন দেখা দেখি হ'ল,
 দুইৰো মিচকা হাঁহি মিহলি পৰিল ;—
 সূৰ্য্যই ধাইছে চুমা মুকলি ফুলক,
 কেউপিনে প্ৰকৃতিত চুমাৰে ভৰিল ।

মাজত কুঁৱবী   জ্ঞান আছে বহি
শুৱাই বাণীৰ পাট ।

বায়ু সাগৰত   ওপঙি ফুৰিছে
নিয়ৰ কণিকা জৰি,
বিণিকি বিণিকি   জ্বলিকিছে চোৱী
কপালী কিৰণ পৰি ।

বাকিছে নিজৰ   অমিয়া কিৰণ
জগত বোৱাই ঢালি,
ব্যাপিছে সকলো   বন,উপবন,
পৰ্বত, সাগৰ, বালি ।

ইফালে সিফালে   বায়ুৰ লগতো
বঙচুৱা বগা পাহি,
গছে গছে চোৱী   তাৰে ফিৰিঙি
পৰিছে উফৰি আহি ।

যেন জ্ঞানবায়ু   পোহৰ স্বৰূপে
সকলোতে নিজ পৰি,
কৰিছে চেনেহ   জড় জগতক
সাদৰে সান্ৱটি ধৰি ।

কেতেকী

—:~:—

নতুন বছর   নতুন লগরী
 আহিলি কেতেকী তই,
 লগত বসন্ত,   মুখত 'কেতেকী'
 গধূলি মলয়া বয় ।
 মাজে মাজে তোব   'কেতেকী কেতেকী'
 হাবিব মাজত শুনি
 সুরলা মাতত   মোহ লাগি মই
 থাকেঁ কত কথা গুণি ।
 তয়েই কেতেকী,   এসন্ত-জীয়াবী,
 প্রকৃতি দেবীৰ কবি,
 মউ সনা মাত   শুনোচোঁ এবাৰ
 ডালত ঝন্তুক ববি ।
 বৰষিছে তোব   অমিয়া মাতত
 ধাৰেৰে প্রেমৰ বস,
 কেউ পিনে শুনো   তোৰ নাম-গীত
 বতাহতো তোৰে যশ ।

ভারত জননী

—❖—

হিমালয় অঞ্চলত প্রকৃতি কানন,—
আছে শোভি ফলে ফুলে নানা তরুণ,
সদাই বলিছে তাত কোমল বতাহ
আছে য'ত সুখ স্থান ইহ জগতৰ ।

ইখানত আছে বহি ভারত জননী,—
সন্তান সঙ্কল যাব শোভিছে কোলাত,
দুহাতে ধৰিছে তেওঁ সবাৰকা সারটি
লভিছে সান্ত্বনা আজি যাব যশস্থাত ।

কৰিছে চেনেহ তেওঁ সমান সাদৰে,
ওচৰ চপাই ধৰি বুকৰ কোষত,
লাহে লাহে স+লে'কে বুলিছে বচন,
সাদৰি বজান মেলি অপাৰ সুখত ।

“শুনা আজি বোপাই*, শুনা কাণ পাতি,—
নকাৰবা বিসম্বাদ সকলো সমান,
উমলিবা এক লগে, গাবা এক সুরে,
নাচিবা কেউটি মিলি ধৰি একে টান ।

“পাহৰা এতিয়া আক বেলেগ স্বভাৱ
সহোদৰ বুলি আজ হোৱা পৰিচিত,
ধৰা ধৰা আকোৱালি ইটিয়ে সিটিক,
একেলগ হই সাধা আপোনাৰ হিত ।”

উমানন্দ

—:~:—

মুকুলি পদুম-চকা পাতৰ থোৱত,
উমানন্দ, জয়ধ্বজা প্ৰাগ-জ্যোতিষদ—
প্ৰকাশিছে চোৱাঁ সেই নহিৰ গৰ্ভত
দুপিনে দুধাৰি বোৱা কপালী সোঁতৰ ।
উটি অহা ঢউ বোৰ সোঁতৰ লগত,
শিলত থেকেছা থাই কোবেৰে উলটি,
তিৰ-বিৰ কৰি আহি দীঘল হাতেৰে,
লৰ মাৰি গুচি যায় সোঁতকে সাৱটি ।
কপালত বগা ফোঁট, গছৰ মেখেল
মূৰৰ কিবীটি যাৰ বতাহে কোবায়,

কঁকালৰ কৰধনি শিলৰ বেথাৰে,—
 বৰনৈয়ে ঘাৰ পাৱ সেৱা কৰি যায়।
 একে ধৰে আছা চাই কামাখ্যাৰ পিনে,
 ছপিনে ছশাবী ওখ শিলৰ পৰ্বত,
 নাচিছে খোপাত পিন্ধি প্ৰকৃতিৰ ফুল,
 সকলোৱে বেৰি যেন তোমাকে মাজত।

মানুহ

—:~:—

(১)

আত্মাৰ বসতি ঘৰ তোমাৰ শৰীৰ,—
 ষিটি দেহ ধূলি, মাটি, পানীৰে সাজিছে ;
 আত্মা হ'লে ঈশ্বৰৰ নিজা পাৰিষদ,
 ছটি বিপৰীত গুণ তোমাত থাপিছে।

দেহত অসাৰ তুমি মাটি হ'বা যদি,
 গুণত চাপিছা হ'লে কোষ ঈশ্বৰৰ,
 প্ৰেম, দান, দয়া, ধৰ্ম্ম, মৰম তোমাৰ,—
 নিত্য-অনিত্যৰ তুমি কুটুম মাজৰ।

(২)

চিন্তাৰ শক্তিধাৰী প্ৰেমৰ বাহন,
কত শত গুণে আজি তোমাত শোভিছে !
গাত বহু অঙ্কাবে নিসন্ধি কৰিছে,
চিন্তা গুণ অনুৰূপ তোমাৰ গঠন ।

তোমাৰ সন্তান তুমি—তোমাৰে আভাস,—
একে কায় একে মন থাপিত কাবণে,
মতা-বোলা ভবা-কৰা একে, একে গুণে,
মনৰ গঠন মতে দেহৰ বিকাশ ।

ষতমান জন্তু তুমি দেখিছা আগত
আকৃতিৰ অনুসৰি মন গাইপতি,—
যেনে মন তেনে দেহ, তেনে পৰিকৃতি,
সকলো সমিল-মিল একেটি বলত !
আহিব এদিন হ'ব নৱ বিকাশত,
আচৰিত বহু অঙ্গ তোমাৰ দেহত ।

আত্মা

—:~*~:—

সুকোমল হৃদয়ৰ অন্তিম মাজত
নাচিব লাগিছে কোনে ইমান হৰিষে ?
উতঙাই দিছা কিয় প্ৰাণৰ হেঁপাহ,—
বলিব লাগিছে যাৰ সোঁত দশোদিশে ।

সাজিছা নতুন মায়া, নতুন জগত,
দেখোঁতে অকণমানি বহল থলীত
তুমিয়েনে বজা এনে জ্ঞান স্ৰবগৰ,—
অনুপম শোভা যাৰ দেখা পৃথিবীত ?
পালিছা সংসাৰ ৰাজ্য অসীম সুখেৰে,
ঢালিছা প্ৰেমৰ বস পৃথিবী বোৱাই,
অপকৰ্ম দেখি হোৱা দেহৰ জাঁতৰ,
তোমাত অলপো সংসাৰিক পাপ নাই ।

যথার্থ জীৱৰ তুমি, দেহৰ গৰাকী !
তোমাৰেহে অন্তৰত আছে অধিকাৰ ;
তুমিয়েই দিছা বাট-পথ দেখুৱাই
জাঁতবাই মিছা মোৰ সংসাৰ-নিকাৰ

আশা

—:~*~:—

(১)

আকোলি নোপোরা মন আশার মন্দির,—
 তাতে বাস করে আশা দেবী রূপ ধরি ;
 উচটাই দিয়ে যদি মন, খস্বেকতে
 পকরা পিশাচে ফুবে লটি-ঘটি করি।
 বাঁহনি জেঙনি নাই একোবে বিচার,
 আঁচোর-পিচোর খাই ফুবে সকলোতে ;
 যেতিয়া পুরাব বাতি এৰিব পিশাচে,
 ওলাবহি আপোনার ঘৰ একেচাতে ।

(২)

ধনে জনে কেউপিনে যাব বই যায়
 আশা তার অন্তরত ওপচে সিমানে,
 আশাধারী প্রাণী বুলি সকলোরে কয়,
 হ'ল বুলি কেতিয়াও আশাই নেমানে ।
 ছখীয়াব আশা সুখ, সুখব মানত,
 মানব বিছাত আশা, বিছাব গুণত,

গুণব জ্ঞানত আশা, জ্ঞানব অন্তত ।
 ছুড়ালি শিকলি কাল আগত লগত
 আশাই সাঙুৰি তাতে বাখিছে দুয়োৰু,
 যুকলিলে ছিগি-ভাগি হ'ব ধান ধান,
 জীৱনত সুখ গুচি পাব মাথোঁ। শোক ।
 আশাই জলাই দিছে উদগনি শলা,
 তাৰে সাহ পাই আমি এটি দুটি কই
 আগুৱাই দিওঁ খোজ নিজ কামলই ।

ফুলক

—:~:—

কালি সন্ধিয়া বেলিকা
 পাতৰ মাজত থকা সৰু কলিটি,
 আজি দেখিলোঁ এতিয়া
 ৰূপে ভৰা ফুলি থকা সৰু হাঁহিটি,
 কালি দেখি ভাল পাই,
 আনো বুলি যোৱা নাই,
 এবেলি চকুৰে চাই

লভিছিলেঁ। মবমব বুজনি এটি,
নাছিল ছিঙিম মোব ভাব এনেটি।

আজি দেখি মন মোব
চাপি যাব খোজে তোব,—
খোজে আজি হব চোব,—
কাষলই ছিঙি আনি তোব হাঁহিটি,
মিহলাই তোব মোব হাঁহি দুয়োটি
মুব দাঙি দেখা পাওঁ
য'লকেবা গুচি যাওঁ,
লুকালেও গম পাওঁ
বতাহত বিয়াপোতে তোব গোক্কাটি ;
তোব বিনে মোব আশা নাই একোটি

তবা

—o—

নেলাগে নেলাগে তুম ওচব চাপিব,
চাবা মোক নিলগবে পবা,
মোক দেখি লব মাৰি নেলাগে আহিব,
একোটি ভুমুকি যদি মাৰা।

আঁতৰত কিবা এটি আছে প্রকৃতিৰ
 মনহৰা মোহিনী শকাত,—
 পৰ্ব্বতো সমান দেখি যদি দূৰণিৰ,
 গুচৰত ভিন গঢ়-গতি।

পুৱাৰ ব'দৰ মই গছৰ আৰত
 জিলিকনি দেখি ভাল পাওঁ,
 ছপৰীয়া দেখোঁ যদি মূৰৰ কাষত,
 ততালিকে ভিতৰ সোমোওঁ।
 সেইদৰে আঁতৰতে তোমাক দেখিলে
 ভাল লাগে মোৰ অন্তৰত,
 নিলগৰে পৰা মোত চেনেহ ঢালিলে
 নাটোঁ মই তোমাৰে লগত।

মহত্ব উদাৰ গুণে নানা দেশ ভেদি
 বিদেশতো খিয়াতি বোৱায়,
 নোৱাৰে নোৱাৰে দোষে ব্যৱধান ভেদি
 বিয়াপিব এশ ভাগো ঠাই।
 স্বৰ্গতেই থাকি তুমি আকাশৰ গাত,
 মোক মাথো চাবা একোবেলি,

ভেনেহ'লে মোর প্রেম নকমে তোমাত,
 দেখুয়াবা বিশ্ব-হিয়া মেলি।
 নিয়বর মাজে দেখি পূবা জোনবাই
 শবতর আদি সময়ত,
 যেনি তেনি গই থাকেঁ তাকে মাথো চাই,
 ভাগবো নেলাগে শবীৰত।
 সেইদবে জাঁতবতে তোমাকো দেখিলে
 চাই থাকিববে মন যায়,
 বিণি বিণি সৰু মাত তোমার শুনিলে
 শুনিও হেঁপাহ নপলায়।
 ভাল পাওঁ মাজে মাজে তোমাক দেখিলে
 সদাই নেলাগে চাবলই,
 দিনত লুকাই থাকি নিশা দেখা দিলে
 ভক্তি মোর বাঢ়ে তোমালই।
 বোহোরা অকল তুমি মোর অন্তবর
 শাস্তি দিয়া স্বৰগর বাণী,
 তোমার স্মৃতি স্মৃতি এই জগতর
 জীৱ থকা যত বিধ প্রাণী।

উষা

— :: —

তুমিয়েনে তাহানিৰ বখানা বেদত
 আকাশৰ মূৰ্ত্তিময়ী উষা,—
 আন্ধাৰৰ ছাঁয়া পৰি শেঁতা পোহৰত
 মিহলোৱা দিন আৰু নিশা।
 কেবা দিনো থাকি তুমি একে ভাৱ ধৰি
 মোহিছিলি ঋষিৰ মনকো,—
 উৰ্বশীয়ে নোৱাৰিলে যাকো ছল কৰি
 তুমি দেৱি জিনিছিলি তাকো।
 তুমিয়েনে কপালৰ দৰে আকাশত
 জ্ঞান দিয়া সোণালী দেহৰ ;—
 বঙা-পৰুৱাৰ দৰে ক'লা-সাগৰত
 ৰিণি ৰিণি বিৰিঙে পোহৰ।
 নিশা গুৰুগীৰ মাজে দিনৰ মুখৰ
 তুমি উষা জিলিকা জেউতি,
 বাঙলী তৰাৰে লোৱা ফোঁট কপালৰ,—
 নিশা দিন মিহলি দুয়োটি।

তুমিয়েনে উষা দেৱি, -বাণৰ জীয়াবী, -
 চিত্ৰলেখা নিজে শক্তি আই ;
 নিজা কোন বাছি লোৱা এটি এটি কবি
 আঁক খোৱা তৰামখি চাই।
 উষাই কৰলে মাথো অন্ধকৈকেহে
 জিনিছিল আপোন গুণেৰে,
 আকাশত সকলোৰে তুমি দেহে দেহে
 যোৱা লীন আৰ্ৱাৰ নিজেৰে।
 আমাৰ এতিয়া তুমি নতুন যুগৰ
 আশাৰ একেটি মাথো পুলি,
 এখনি ডাঙৰ দেশ পূব-আকাশৰ
 আছে আজি তোমাল'কে বুলি।
 পৰ্বতৰ কেউপিনে সমান ভাৱেৰে
 দিবা দেই তোমাৰ পোহৰ,
 যদিও কোমল উষা একেটি হাতেৰে
 সাধা হিত বিধৱা দেশৰ।

বন্ধুলৈ

“তোনার্থিৎ স্বয়ি বিধিবশাদ্ দুষবন্ধুৰ্গতোহং”

বাহিৰে অমিল কত সৰু ঘটনাই
 আগৰ পুৰণি কথা মনত পেলায়;
 জীবনৰ একো খেন ইমান সুখৰ,
 পিচতো ভাবিলে শান্তি ওপজে মনৰ ।
 তেনেকুৱা এটি মোৰ সুখৰ সপোনে
 কৰিছে ব্যাকুল আজি তোমাৰ কাৰণে,—
 ধূলিলৈ দুয়ো আমি ধেমালি কৰিলোঁ,
 বয়সতো বহুদিন দুয়ো ফুৰিছিলোঁ ।
 ক’ব খোজেঁ মোৰ স্নেহ তোমাৰ কোষত,
 কিন্তু তুমি আছা আজি বহু আঁতৰত;
 থলোঁ মোৰ কথাষাৰি শূন্য আকাশত,
 পৃথিবীয়ে খন্তেকতে পাবহি পাকত ।
 ততালিকে পাব তুমি বুজি-সজি ল’বা;
 হে বতাহ, নিনি তুমি তাতে যেন থ’বা ।

নব জীৱন

—:—

পূৰ্ণ কালৰ গতি

ক'ব বাতে পৰি ব'ল

নতুন আশাবে আজি

জীৱন জনম হ'ল ।

সুখ-সৌভাগ্যৰ আশা

ক'বিলগীয়া নাই,

ধিয় দিবলকে কিস্তি

লাগে এডুখৰি ঠাই ।

খেনে খেনে জীৱনৰ

সলনি হইছে মোট,

তাৰ লগে লগে বয়

আশাৰ এসোঁতা সোঁত ।

মিজৰ মনৰ আঁক

ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা পালি

কৰ্ত্তব্য, দেশৰ বাবে

প্ৰাণ মন দিয়া ঢালি ।

দেহ আৰু মন

—:~:—

ফুল হ'লে পোন্ধৰ তাৰ লগে লগে যায়,
ফুলৰ বাহিৰে ক'তো অৱস্থিতি নাই;
পোন্ধৰে ফুলে একে মূঠে বেলেগ বিকাশ,
প্ৰধান নহয় কেঁও—পৰম্পৰে দাস।
সেই দৰে মন, চিন্তা, অনুভৱ গুণ—
দেহৰে লগৰ কিবা ওপৰাধি ধুন,
দুয়ো দুয়োটিৰ বশ, কাৰো হলে নাই
প্ৰকৃতিৰ বাহিৰেদি পলাবৰ ঠাই।
বিবিধ গুণৰ পৰা নৱ গুণ হয়,—
উচিত স্থানত মনে নিজে জন্ম লয়।
মাটিৰে এবিধ পোক মাটিতে ঢুকাম,
সৰহাই দুখ কৰা মিহাৰ সকাম।
প্ৰকৃতিৰ গতি চাই নিয়ম পালিম,
সেই বুলি কাৰো গাত ঠৈ না নেমাৰিম।

প্ৰাণ

—০—

প্ৰাণ মোৰ, আজিল'কে তোমাক নেজানো,
 দুয়ো হ'লে এৰা এৰি হ'ম বুলি মানো ;
 ক'তনো কোন্‌ভয়া লগ পালোঁ কেনেকৈ
 নজনা স্বীকাৰ কৰোঁ আজিল'কো মই ।
 প্ৰাণ, আমি বহুদিন একে লগে আছোঁ ;
 বৰষিলে মন মাৰি ব'দত নাচিছোঁ ;
 এৰি গুচি যোৱা টান বন্ধু মৰমিয়া'—
 সৰিব চকুৰ পানী, এটি হুমুনিয়া'—
 কাল বুজি মোক হ'লে একোকে নকই
 যাবা তুমি চোৱা যোৱা দৰে লাহেকৈ ;
 নক'বা বিদায় বাণী—পালে স্বৰগত
 আদৰিবা মিলনৰ প্ৰীতি বচনত ।

নৈ

—ঃঃ—

ঘৃষিকি পথাৰৰ মাজে বোৱা নই,
 যুৱতীৰ দৰে ধৰ্ম্মী চালে গুণলই ;
 নিৰল সবল ভাৱে মনে মনে যায়,
 সংসাৰৰ লীলা খেলা গোককে নেপায় ।
 নিৰজু-তথাপি কিন্তু প্ৰবল কোবত,
 যায় হ'লে নিৰ্দ্ধাৰিত জীৱনি পথত ।
 ধুনে গুণে সেয়ে ভাল যিহকেবা কৰে,
 লোকৰো মঙ্গল বাঞ্ছা লভে সকলোৰে ।
 পৱিত্ৰ অন্তৰ যাৰ দাপোনৰ দৰে,
 স্বৰগৰ প্ৰতিবিশ্ব তাতে আহি পৰে ।

সবস্বভী

—ঃঃ*ঃঃ—

কবিতা কল্পনা শোভা লাৱণ্য মাধুৰী
 সকলোৰে একে লগে মিলন তোমাত ;
 বাহিৰে দেহত তুমি বগা ৰূপ ধৰি
 ভিতৰ পৱিত্ৰ কোৱা অফুট ভাষাত ।

স্বার্থহীন পদমেহে তোমার বাহন,
 —পদমো কোমল দেরি তুমিও কোমল ;
 য'ব পবা বীণা গীত কবা ববিষণ
 সানি তাত কবিতার বিন্দু নির্বমল ।
 ভোমোবা বিলাক যায় চুমিবর মনে
 পদুমর ওপবর তোমার চরণ,
 ভোমোবা নহয় দেরি পূর্ব কবিগণে
 গুণ্ গুণ্ কবিতাবে কবিছে বন্দন ।

বসন্ত, বোরন দুয়ো সদাই তোমাত
 আছে একদৰে : আদি বায়ু বসন্তর
 প্রথমে ওলায় আহি তোমার পূজাত—
 ফল, ফুল, কুলি-মাত তোমার ল'গর ।
 নিশ্চয় কঠুরা তেওঁ যিজনে তোমাক
 মাটিবে নিশ্চয় পূজে নুবুজা ভাষাবে ;
 কল্পনাৰে সাজি লই তযু প্রতিমাক ।
 ভক্তিৰে পূজিম দেরি স্বকরা কথাবে ।
 পানীয়ে ভিতব ধনি শীতল কবিলে
 নপবে পদুম জ'য় ব'দব তাপত,—

তোমাৰ কৰুণা ৰূপ শান্তি গুণ পালে
নেপায় যাতনা কেৱে লক্ষ্মীৰ কোপত ।

শেহ নিশা

গ'ল নিশা শুলে। মই কুলিৰ মাতত,
তাকে শুনি থাকোঁতেই টোপনি আহিল,
শেহ নিশা সাৰ পাই শুনো আকাশত
বাঁজ আছে কুলি-মাত, টোপনি নাহিল ।
আহিলে। ওলাই, দেখো চৰিছে ভৈঁউতি
আকাশত চন্দ্ৰমাৰ তৰাৰ মাজত ;
পোহৰে শিমলু গছ ধৰিছে সাৱটি,—
চুইছে আকাশে যেন দীঘলী আগত ।
পথাৰত বৰষুণ হই বোৱা পানী
জিলিকিছে তিব্বিৰ জুৰ পোহৰত,
ভগা আলিয়েদি যোৱা কুল কুল ধ্বনি
লাগিছে স্বৰ্গীয় যেন নিশাৰ কাণত ;

মোহ গই ব'লো মই নিৰল ভাবেৰে,—
পূব পিনে দেখা দিলে পুৱাৰ পোহৰে

দিনৰ সপোন

—ঃ০০ঃ—

দুপৰীয়া খাই উঠি আধা-টোপনিত,
দেখিছিলোঁ আঁক-বাঁক ব'দ কাঁচলিত :
ভাবিছিলোঁ কত কিনো আগম—পুৰাণ
ভাবোতে ভাবোতে যেন আধা-সপোনত,
দেখিলোঁ এখনি সৰু নই পথাৰত
পাৰত বিৰিণা, পানী ফটিকৰ মান ।
পথাৰত বৰ-পানী আহি ধুই নিয়া,
আছে চিন পহুমৰ শুকান পাতত ;
ওখ এটি টিঙনাত দেখিলোঁ মাজত
এটি কপ এনে কপ দেখা নাইকিয়া ।
অলঙ্কাৰ নাই বুলি অশোক বনত
সীতাৰ সমান কপ, গঠন দেহৰ
পৃথকাব নোৱাৰিলোঁ পৰা বতাহৰ,
তাতেই মিহলি হ'ল চকু মেলিলত ।

পুৱাৰ জগত

শুই উঠি চাও গই বাহিৰৰ পৰা

পচিমত মাৰ যায় বোহিণীৰ জ্যোতি,

এফালে আন্ধাৰ আৰু ইফালে পোহৰ,

জিলিকিছে ওপৰত সৰু তৰা এটি !

উঠিল পূবত এটি হাঁহিৰ উৰুনি—

শুই উঠা মানুহৰ মাত্বেৰে মিহলি,

পচিমত সৰু সৰু চৰাইবিলাকে

পোহৰ আহিব বুলি মাৰিছে কিৰীলি f

আনিছে বতাহে এটি মন মোহা গোক

সাধু-সঙ্গ লই অহা মানুহৰ দৰে,

নাইবা ফুলক চুমি শৰতৰ বায়ু

আহিছে প্ৰণয় গোক লই হেঁপাহেৰে ।

এই দৰে তুমি মোৰ হৃদয়-আতমা

আহিছিলানেকি লই অসীম শক্তি,

পাইছিলেঁ। হৃদয়ত কিবা এটি বল,

এতিয়া লুকাল মোৰ হৃদয়ত যিটি ।

যদিও পুরাৰ বেলা অতি মনোহৰ

দুপৰ হ'লেহে ধৰে মানুহে কামত ;

লৰাকাল মধু-ময়, প্ৰথম পোহৰ,

চোকা ব'দ,—জ্ঞান-জ্যোতি লভিম মনত ।

হেৰোৱা লাহৰী

—:~:—

কত আশা ব'হে গ'ল হিয়াৰ মাজত,

কত কথা ক'বলৈ থাকিল মনত,

থাকিল কতনো মোৰ কথা হেঁপাহৰ,

থাকিল সকলো কথা তোমাৰ লগৰ ;—

কেৱল লুকাল তুমি চকুৰ আগত,

বিৰাজিছা পূৰ্ণ ভাৱে কিন্তু হৃদয়ত ।

যিদিনা লভিলেঁ মই তোমাৰ অন্তৰ,

ভাবিলেঁ নিজকে নিজে ভাগ্যৱন্ত বুলি ;

সকলো আশাৰ মোৰ সুখৰ মাজত,

অৰ্পিছিলেঁ প্ৰাণ-মন তোমাতে সমূলি ;

যি মৰম থাকি গ'ল তোমাৰ মৰ্ত্যত
চিৰকাল গোস্ব তাৰ পাম বতাহত ।

তুমি কৰা কামবোৰ বাধিম আবৰি
কৰিম যতন তাত প্রাণপণে মই,
উচৰ্গিম সৌৰৱণী বুলি তোমালৈ,
সকলোৱে গাব গীত তোমাক স্মৰি;
সকলো থাকিল, আহিছিল যেনেকৈ
সংসাৰৰ পৰা তুমি গ'লা তেনেকৈ ।

গধূলি বেলিকা য'ত তুমি ফুৰিছিলি,
য'ৰ পৰা ফুল তুলি তুমি পিকিছিলি,
সকলো এতিয়া আছে তুমি মাথোঁ নাই—
য'তে ত'তে তোমাৰেই চিনকেহে পায়;
য'তে হাত পৰিছিল তোমাৰ সাদৰি,
অনুভৱ কৰোঁ নুখ তাকে আজি ধৰি ।

তোমাৰ দেহৰ গঢ় মন পাহৰোৱা,
এতিয়াও দেখোঁ যেন চকুৰ আগতে,
এতিয়াও কল্পনাবে দেখিছোঁ তোমাক
যথার্থতে তুমি কিন্তু নাই জগততে ।

অঞ্জলি

সকলো থাকিব তুমি যাবা অকলই,
নহয় সম্ভৱ এনে, আই কাৰলই ।

আছা তুমি, যোৱা নাই ক'লকো, ইয়াতে,
কৰিছা প্ৰমাণ মাথো মোৰ মৰমৰ,
নেলাগে ইমান তুমি কৰিব যতন
মেলি দিওঁ হিয়া খনি চোৱাঁ সাদৰৰ ;
হঠাতে মূৰত দেখোঁ তপত লাগিল,—
তুমি নাই কথাষাৰি হিয়াত বাজিল ।

আকাশৰ চন্দ্ৰামাত তোমাৰ লোচন
পৰিছিল সিও আজি আছে একেদৰে,
মোৰো তাতে চকুজুৰি পৰিছে এতিয়া
মিলিছে নয়ন মোৰো এতেকে তোমাৰে ;
জীয়াই থাকোঁতে তুমি শোভিছিল য'ত,
তোমাৰ বিহনে আজি আছে মই ত'ত ।

আগৰ দৰেই আছে গোটেই সংসাৰ
হাঁহি-মাতি কথাকই নাই দুখ-শোক,
ভৰি আছে ফলে ফুলে সমস্ত জগত,
হেৰুৱালো হৃদয়ৰ ফুলটি,—তোমাক ।

গ'লা তুমি, গ'লা গুচি নেভাবিলা মোৰ
তুমি অবিহনে শোক নপৰিব ওৰ ।

জীৱ জন্তু সকলোৱে চৰিছে বঙত,
মানুহে কৰিছে নিজ কাম আলোচনা,
চৰায়ে গাইছে গীত ফুলনিত পৰি,
কুলিয়ে টানিছে বাগ-পঞ্চ-সুৰ ধৰি ;

ময়েনে তোমাৰ মুঠে অভাব বুজিম—
ময়েনে কেৱলে শোক তোমাৰ ভুগিম ?
যেতিয়া বসন্ত দেৱী আপুনি লুকাব,
গছৰ গোলাপ ফুল গছতে শুকাব,
বিলত পতুম ফুলি তাতে মাৰ যাব,
চৰায়ে সঙ্গীত এৰি নিতাল মাৰিব,
তেতিয়াহে তোমালই পাহৰিম মই
তেহে মোৰ তাঁৰ গছি গাতে পাব লয় ।

নুশুনিম, শেহ নিশা ফেঁচাব কুৰুলি,
শুভদিন উৎসৱত পৱিত্ৰ উৰুলি ;
নপৰিব জুৰ লগা চন্দ্ৰৰ কিৰণ,
নব'ব সন্ধিয়া আৰু মলয় পৱন ;

মাৰ গ'ল সিসকল তোমাৰ লগত,
 এতেকে নেপাম আৰু এই জগতত ।
 ওপৰত নক্ষত্ৰৰ চকু-পিৰিকনি,
 তলত আকৃতি তাৰ জোনাকী পৰা
 সকলোৱে পোহৰাব কৃষ্ণ-পক্ষ নিশা,
 বস্তিয়ে পোহৰ দিব আন্ধাৰ বৰা ;
 মোৰ কিন্তু অন্তৰত চিৰ নিশা হ'ল,
 কৃষ্ণ পক্ষ নিশা দুয়ো চিৰকাল ব'ল ।
 আগৈয়ে যাওঁতে যদি কিবা এটি শুনো,
 তুমি আহিছানে বুলি ঘৃণি-পৰি চাওঁ,—
 এতিয়াও শুনো যদি ক'বাত মই
 খন্তেক আগৰ কাল ঘূৰাই পাওঁ :
 যেতিয়া বিবহ-দুখ পৰিব মনত
 দুগুণে বেজাৰ জলি উঠে অন্তৰত ।
 নাই মোৰ জীৱনত একো কাম নাই,
 অৰাজক হিয়া মোৰ নথকাত বাণী ;
 পুৱা উঠি সন্ধ্যা বেলো তুমি অন্ত গ'লা
 নিয়ৰ স্বৰূপে মই টোকাঁ চকু-পানী ;

কান্দি কান্দি নিশা ভোগেঁ অশেষ দুখেৰে,
 পিচ দিনা স্বৰগত মিলিম তোমাৰে।
 নিষ্ফল জীৱন মোৰ, নকৰোঁ বিনাশ,
 সন্ন্যাসী স্বৰূপে গাম তোমাৰ কীৰ্ত্তন,
 নগৰে নগৰে গাম বাঁণাৰ স্মৰত,
 প্রকাশিম পুণ্যময় প্রেমৰ জীৱন,
 ততোকই, প্রকাশিম তোমাৰ মহিমা,
 তোমাৰ নামেৰে গীত ৰচিম অসীমা।

বিদায়

—ঃঃ—

বই যোৱা, গই থাকি, চেট্টা পানীধাৰি,
 সাগৰত কৰ দিয়া গই,
 তোমাৰ পাৰত মোৰ নপৰিব ভৰি
 কেতিয়াও চিৰকাললৈ।
 লাহে লাহে বই যোৱা পথাৰে-সমাৰে
 জান গুচি হোৱা গই নই,

নুফুৰোঁ তোমাৰ আহি এই পাৰে পাৰে
 কেতিয়াও চিৰকাললই।
 নল গজি 'হুমুনিয়া' ইয়াতে পেলাব,
 বিৰিণা কঁৰিব বই বই,
 ভোমোৰায়ে আহি নানা গাঁত-মাত গাব
 পাৰেমানে চিৰকাললই।
 হেজাৰ সূকষ ব'ব তোমাৰ দেহত,
 নাচিবও হেজাৰ চন্দ্রই,
 নপৰিব ভৰি মোৰ তোমাৰ পাৰত
 কেতিয়াও চিৰকাললই।

কবিতা

—ঃঃ—

মানুহৰ চিন্তা আৰু কল্পনা গছত
 ফুলা তুমি এপাহি গোলাপ,
 বঙো আছে, গোকো আছে, তিতা নিয়ৰত,
 পৰা জঁয় যদি পোৱা তাপ।

চুহিলে তোমাতো পায় সেই একেদবে
 ফুলৰ সোৱাদ লগা মউ ;
 সুখ, শান্তি, ভূঁইকঁপ, ধুমুহা, তাপেৰে,
 হিয়াৰ মাজত তোলা ঢউ ।

হৃদয়ৰ অন্তৰৰ সৰু তাঁৰ গছি
 কথমপি তুমিহে লবোৱা,
 ফেঁকুৰী, নেমাতি একো, চকু-পানী মচি
 হৃদয়ৰ আবেগ বুজোৱা ।

বহু আঁতৰত থকা তৰাটিৰ দৰে
 সৰু বুলি জ্বলন্ত পোহৰ,
 দীঘল বুৰঞ্জী এটি কোৱা তাৰে দৰে
 ক্ষুদ্ৰকায় কথাৰ সাগৰ ।

মানুহৰ শকতিৰ তুমি ওখ ঠাই,
 হিয়া-মন জুৰায় তোমাত
 দুখ এৰি, খঙ্ এৰি কেঁচুৱা লৰাই
 শোৱে যেনে মাকৰ কোলাত ।
 নেদেখা নুশুনো কোনো দেশ-বিদেশত
 কিনো হয় তুমিয়েহে কোৱা;

কোনে ক'ত কিনো ভাবে মনৰ মাজত
 জগতক তুমিহে জনোৱা।
 সহিব নোৱাৰা ক'ব নোৱাৰা ভাবৰ
 তুমি এটি সকল হুমুনিয়া,
 শুনিলে হিয়াত-লগা কোমল বাঁহীৰ
 বতাহত মাত দীঘলীয়া।
 মানুহৰ তুমি এটি পুৰণি সাহোন
 প্ৰথমই জনম তোমাৰ;
 আছিলে, আছেও সেই মনমোহা গুণ
 আজিল'কো তোম'ৰ পূজাৰ।

জগন্নাথ বৰুৱা

—:~*~:—

অনন্তত গ'লা লীন লীলা পৰিহৰি
 আসামৰ অমূল্য বতন;
 স্বদেশ উন্নতি ৰূপ মহাত্মত ধৰি
 কৰিছিল। অশেষ-বতন।

অশোক অষ্টমী দিনা গজাব পাবত
 ইহলীলা সমাপন কৰি,
 আমাক শোকত থই নিজে অশোক,ত—
 গুচি গ'লা দিব্য ৰূপ ধৰি।
 নেভাবিলা বজ্রাঘাত মৰণ-বাতৰি—
 পৰিলেহি আমাৰ মূৰত,
 শোকে দুখে জীৱনৰ গতি-বিধি এৰি
 ধৈৰ্য্য আৰু নৰ'ব মনত।
 আছিল চানেকি ৰূপ, তুমি সকলোৰে,
 আৰু তুমি জগতত নাই,
 বিপদত চাপি গলে গুৱলা মাতেৰে
 কোনে আৰু ধৰিব চপাই!
 দেখুৱালা মহত্বৰ আদৰ্শ প্ৰমাণ,
 দেখুৱালা শিক্ষাৰ প্ৰভাৱ,
 দেখুৱালা একেলগে বিছা, বুদ্ধি, জ্ঞান,
 দেখুৱালা নিৰ্ম্মল স্বভাৱ।
 দেখুৱালা শঙ্কা নাই কেনি বিপদৰ,
 লক্ষ্য ঠাই দেখুৱাই দিলা,—

এয়েহে বেজাৰ মাথোঁ বহুত কামৰ
 শেষ ফল চাব নোৱাৰিলা।
 জনম প্ৰতিভা লই,—গোটেই আসাম
 চলিছিলে তোমাৰ কথাত,
 শুনিছিলো য'তে ততে তোমাবেহে নাম,
 সকলোৰে নিৰ্ভৰ তোমাত।
 ইমান দিনৰ দুখ, সংসাৰ-নিকাৰ,
 পোৱা কষ্ট দেশৰ কামত,
 সকলো পাহৰি দেৱ, চিব-সাধনাৰ
 শাস্তি লাভ কৰা স্বৰগত।
 দেৱৰ মৰম পাই মৰণ পাহৰি
 থাকাগই স্বৰ্গীয় সুখত,
 কেতিয়াবা কৰবাত লাভিলে আজৰি
 সূঁৱৰিবা আমাক মনত।
 আকউ জনম লভি আমাৰ মাজত
 শীৰ্ষস্থান কৰি অধিকাৰ
 চলাবা আসাম দেশ, আমি মৰমত
 ভক্তি দিম দুখীয়া হিয়াৰ।